

Mijn
Belevingsverhaal

Deel I
De oorlog

Voor Harry en Hansje,
die hun „lieve pappie“ zo
lang hebben gemist en
die zo veel voor hem hebben
gebeden.

„De liefde voor zijn Land is
ieder aangeboren.“

„Vondel“

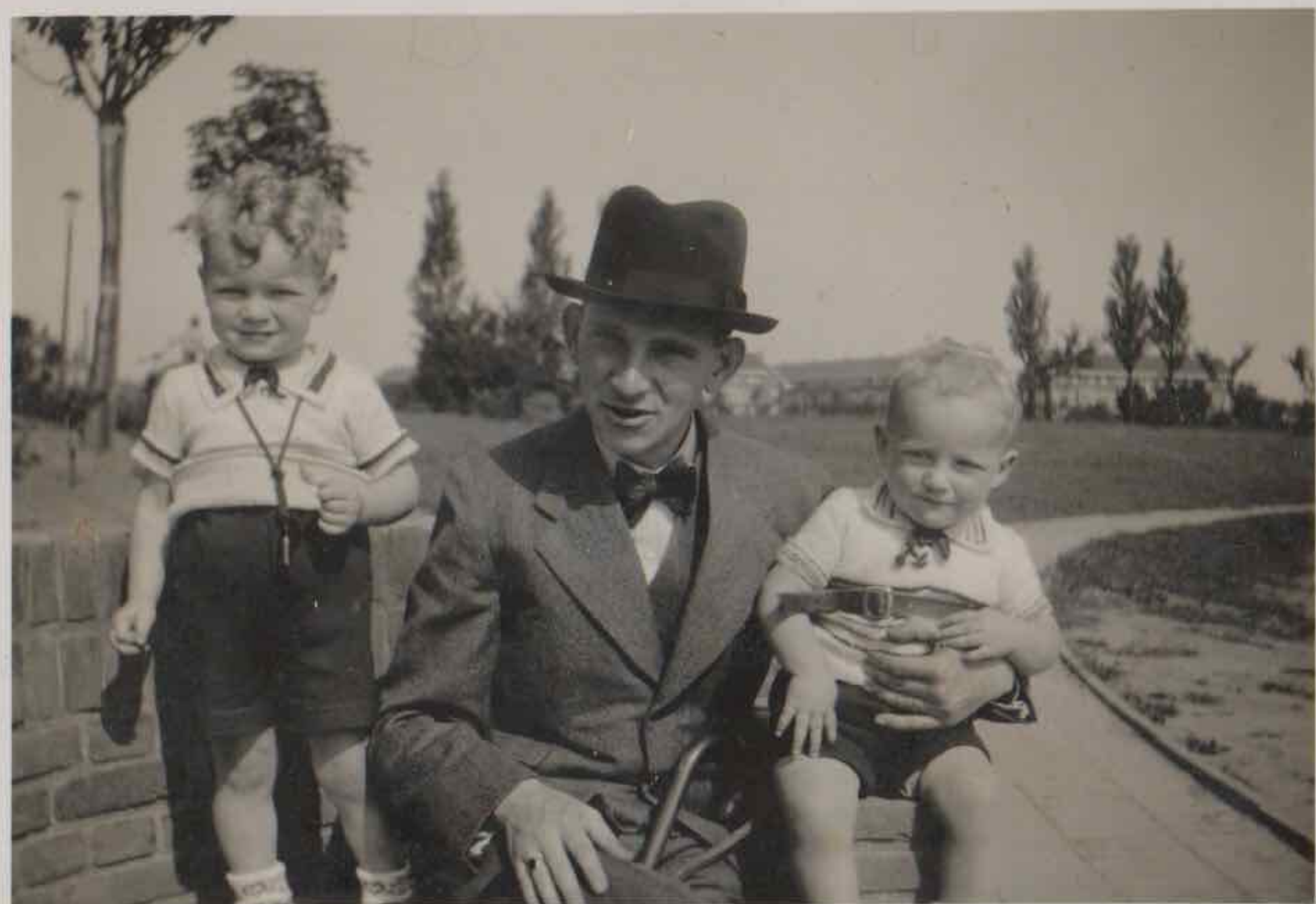
J. H. WESTEN
Oppenheim-
straat 54a
ARONINGEN

J. H. WESTEN
Hoofd der R. K. School
GROTE STRAAT 45
BEDUM

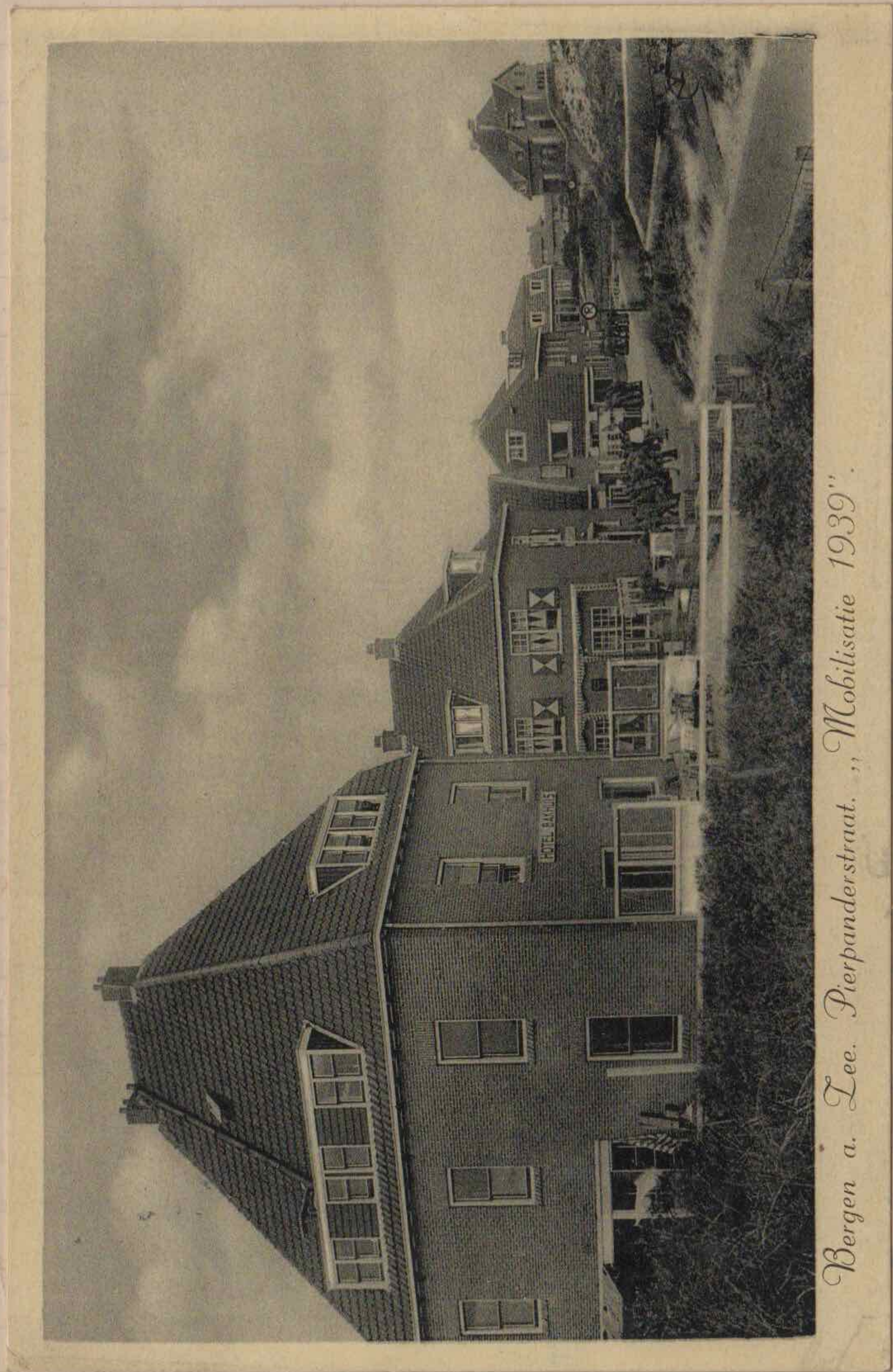
Relaas van mijn belevenissen
tussen 10 Mei en 11 Juni 1940

Inleiding

Ik ben de korporaal Westen, J. H.Th.J. van de Lichting '27. Sedert 29 Augustus '39 ben ik gemobiliseerd in Bergen aan Zee bij mijn eigen 12^e Reg. Infanterie. Dat zijn bewogen dagen geweest, die eerste dagen van de mobilisatie. Bij schitterend zomerweer ben ik hier met honderden lotgenoten via Stavoren-Enkhuizen aangekomen. Drukke van voeding, kleding, indeling en inkwartiering, de afwezigheid van dierbaren en eigen huis en haard, het ongewone van bezigheden en omgeving en daarom en overheen de zenuwachtige spanning om hetgeen in Europa staat te gebeuren. Maar alles went. Vooral als na twee weken de veldpost eindelijk functioneert en ik een vrijwel dagelijks contact met vrouw en kinderen heb. Nog drie weken later geniet ik mijn eerste verlof. Inmiddels leven we hier primitief maar gezond. Ik geniet van zee, strand, duin

De auteur, kort na zijn terugkomst
Juni 1940.

Bergen a. Zee. Pierpanderstraat. „Mobilisatie 1939“

3
en bos, hernieuw oude vriend-
schappelijke betrekkingen en
knoop nieuwe aan. Achtereen-
volgens bewoon ik ongeveer alle
hotels, pensions en villa's, die
Bergen aan Zee rijk is. Inmiddels
doe ik mijn best, me voor ontwikkeling
en ontspanning verdienstelijk te ma-
ken en word ik gebombardeerd tot
bestuurslid van de inmiddels op-
gerichte R.K. Militairen vereniging
en mede belast met de oprichting
van een R.K. Militair tehuis,
Bovendien neem ik de functie van
directeur-organist van 't zangkoor-
tje op me, dat in 't vervolg de Zon-
dagse H. Mis in 't protestantse Vre-
deskerkje van Bergen aan Zee zal
opluisteren.

Daar heb ik dan meteen de „baan“
te pakken, waar elk soldaat naar
snakt en die me aan 't depôt zal
binden, want als de detachemen-
ten worden geformeerd en de oude
lichtingen uit 't depôt wegtrekken,
blijf ik met de andere baantjes-
gasten als: putjesscheppers, electri-
ciens, timmerlieden, muzikanten
enz. achter.

De voorbereidende werkzaamheden
voor 't Militair tehuis verlopen vlot
en begin October wordt dit in villa
Aquarius geopend, juist enige

Brief voor Harry van Pappie.

Dit is Pappie-daad met mutsje op

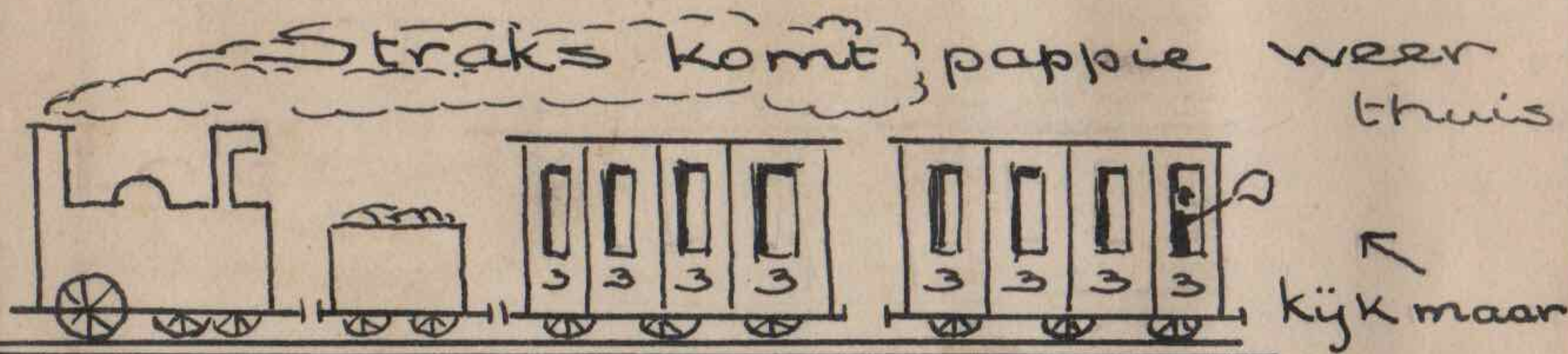
Pappie-daad is zo blij, dat Harry flinke jongen is

Dit is 't huisje van Pappie-daad in Bergen a/zee

En dit is pappie in 't grote badje

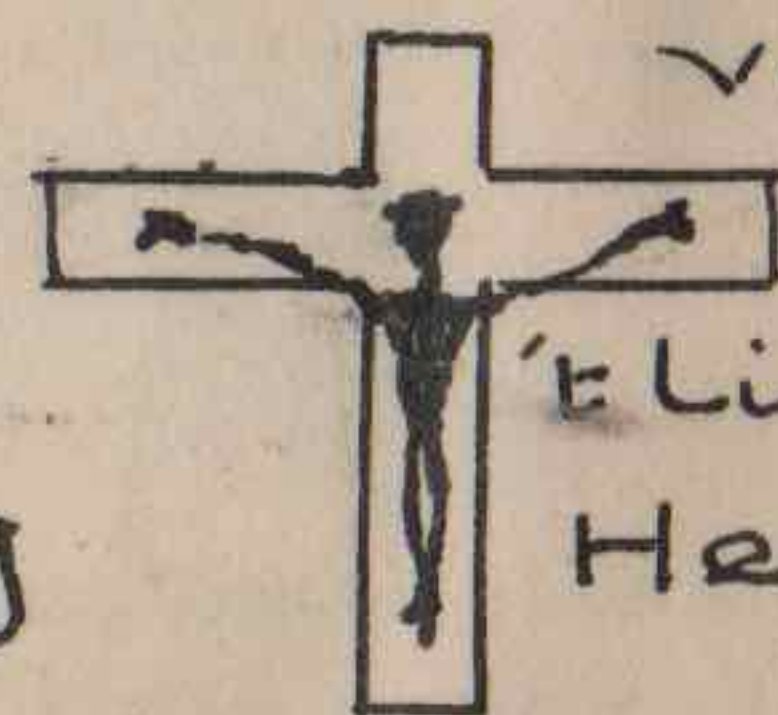
met de tuf-tuf

Straks komt pappie weer thuis

kijk maar

Dan neemt pappie zo 'n mooi schipje mee

Moet Harry maar goed bidden voor 't lieve Heertje

Geef mammie nu een kusje

B.a.Z. 13-9-'39

dagen nadat de nieuwe lichting "biggen" '40 is opgekomen.

"Dat Militair tehuis onder "vader" en "moeder" Jaarsma wordt 't lichtpunt van mijn verblijf in Bergen aan Zee, een waerachtig tehuis voor mij en voor vele anderen met mij, al blijven de verlofdagen in eigen huis bij vrouw en kinderen daar uiter-aard nog mijlenver boven uitsteken.

De weken, de Zondagen met hun gezongen Hoogmis, de verlofdagen rijen zich nu in deze nieuwe orde snel aaneen.

Ik ben nu als instructeur ingedeeld bij de biggen en maak nog tot tweemaal toe een snoepreisje naar den Haag om een delinquent voor den officier-commissaris te geleiden.

't Verblijf in villa's en koloniehuisen wordt verwisseld voor de legering in 't nieuwe barakkenkamp en niets wijst erop, dat in deze nieuwe sleur der dagen voorlopig verandering zal komen.

Natuurlijk wordt er gekankerd, vooral door de oudjes, nu wel steeds nieuwe lichtingen opkomen, maar de oudste lichtingen niet volgens programma af-

De mobilisatie-brief, waar Harry, toen 1 1/2 jaar, verguld mee was.

zwaaien.

Sinterklaas ligt al weer weken achter ^{ons} en zo naderen we Kerstmis. De ongevone, maar schone stemming van deze Kerstnacht '39 zal me lang heugen. De Nachtmis wordt door een jongenskoortje uit Bergen-binnen gezongen. Klaar zingen hun stemmen het „Et in terra pax“. Wat een onwaarddeerbare vrede genieten we nog temidden van 't oorlogsgeweld om ons heen. Ik doe mijn best de jongens 't ver-van-huis-zijn te doen vergeten. Een gezellig ontbijt bij kribbe en Kerstboom in 't tehuis en dan in de middag een blij huis-toe met verlof.

De Kerstviering in Bergen aan Zee heeft me wel een halve dag verlof gekost, maar ik ben vol-daan.

Half Januari blijf ik met verlof ziek thuis vanwege een opgelopen hevige angina. Ook Harry en Hansje hebben het zwaar te pakken en zo wordt 't half Februari voor ik naar 't depôt kan terugkeren.

Daar is inmiddels 't niet meer verwachtte gebeurd: „Ik word toch overgeplaatst!“

't Barakkenkamp te
Bergen aan Zee.

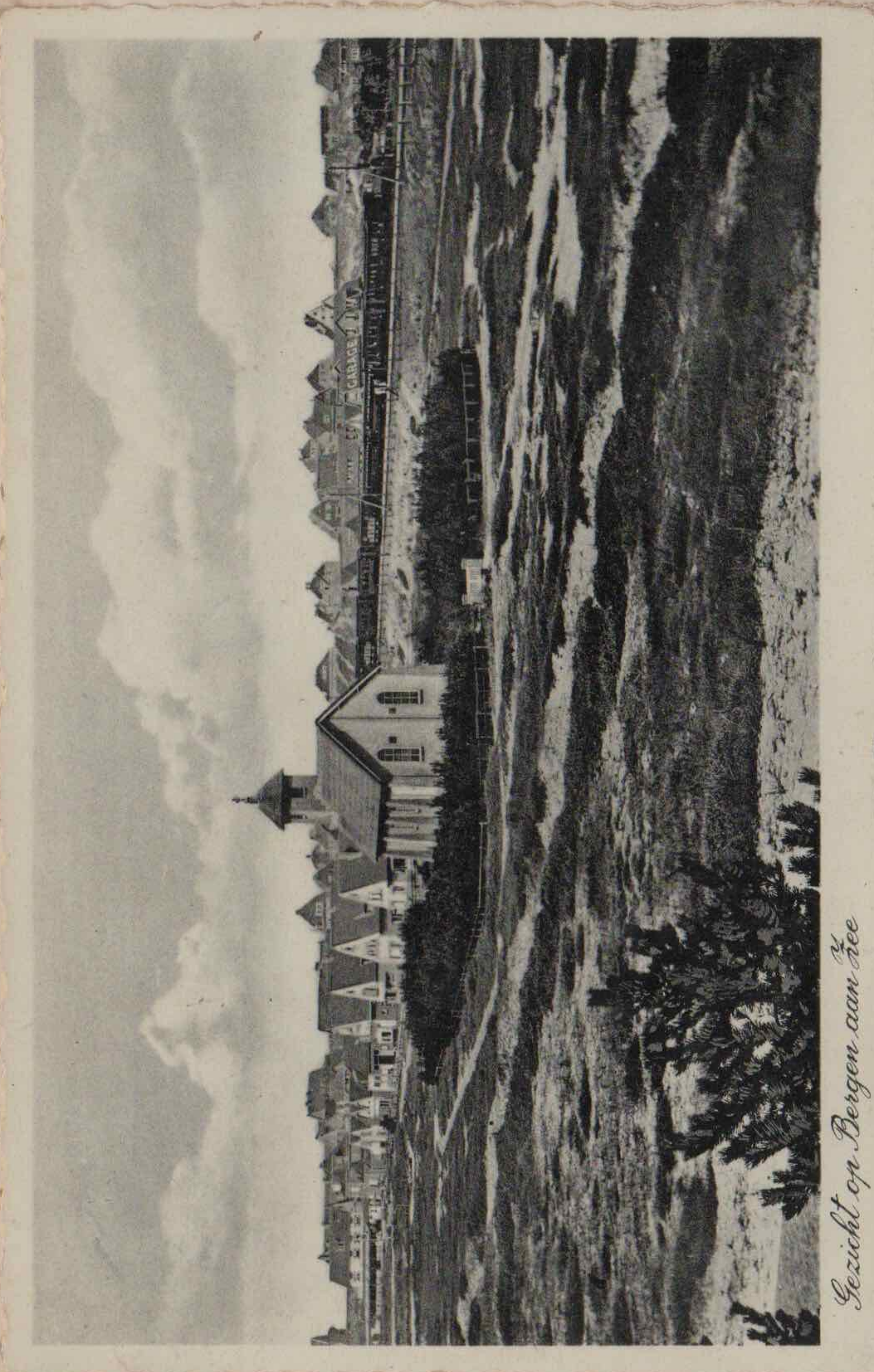
6

Op 16 Februari '40 verlaat ik gepakt en gezakt op mijn dooie alleentje en met weemoed in het hart om alles, wat ik hier moet achterlaten en wat me ondanks alles toch lief is geworden, Bergen aan Zee voor goed.

Mijn bestemming luidt: „Den Haag“, maar op 17 Februari kom ik, na van Pontius naar Pilatus te zijn gestuurd, zoals dat in dienst te doen gebruikelijk is, via Eindhoven, Deurne en Zeilberg in Asten (N.B.) aan. Daar word ik aanstonds gedetacheerd bij de Staf van 't 30^e Reg. Inf. als Korporaalsstukcommandant bij een sectie geweer t.p. (tegen pantser) een eerst sinds enkele weken nieuw ingevoerd wapen in de vorm van een grote mitrailleur en bedoeld als afdoende bescherming tegen aanvallen van pantserwagens.

De jongens, die hier bij dit wapen in opleiding zijn, behoren tot 't regiment jagers en zijn bijna allen Hollanders.

Mijn collega-Korporaals zijn evenmin uit Groningen en de sergeants zijn Brabanders. Luitenant van Weel, onze

Gezicht op Bergen aan Zee

directe commandant is een Hagenaar, oorspronkelijk van de grenadiers, een slanke, vlotte verschijning, donker van uiterlijk, echt 't type van een officier, die door zijn correcte houding boven de troep staat en toch gewild en gezien is bij zijn ondergeschikten.

De ± 30 manschappen zijn zonder uitzondering broekjes van de lichterij '39, die hun eerste oefentijd er nog niet op hebben zitten. Wij 4 korporaals behoren al tot de oudjes, alle vier gehuwd evenals één van de beide sergeants en de luitenant.

De rest van 't stafpersoneel bestaat uit één sectie wielrijders, één sectie verbindings-troepen en de bataljonstrein.

Aan 't hoofd van dit alles resideert hier in Asten de Overste Themann, een beroeps-bullebak en donderhond, ijverig geadsisteerd door zijn Kapitein-adjutant Kriens, twee heren, waarvoor ik onmiddellijk na aankomst naarstiglijk word gewaarschuwd en die ik me voorneem dan ook uit de weg te blijven, zo veel dat in

IN MEMORIAM

IN MEMORIAM

8
mijn vermogen zal liggen.

Asten is een flink dorp op ongeveer 12 KM. ten zuiden van Helmond, juist op de grens van de Peel, waar ik nu dien in de beruchte Peel-divisie. Ik ben er bij mijn overplaatsing gekomen met een prop in de Keel, van de ene kant, omdat ik hier nu als enige Groninger zo ver van huis ben en van de andere kant, omdat ik als 't ware een voorgevoel heb dat ik er bij een eventueel conflict bar slecht voor kom te zitten.

Ik heb een paar dagen nodig om me in mijn nieuwe situatie wat in te leven, maar dan valt 't nogal mee.

De dienst bestaat zo ongeveer uitsluitend uit theoretische en praktische kennis van en omgang met dit nieuwe wapen. Ik ben met den korporaal Joosten ingekwartierd bij de Wed. Martens op de Markt. Ik heb er een eigen kamertje en een goed bed. De burgerij leeft er met de soldaten mee, een heel verschil met Bergen aan Zee, waar we geheel op onszelf wa-

Sterven voor de zaak van het recht en sterven voor de rechtvaardigheid is sterven voor Christus, die de eeuwige Gerechtigheid is. St. Anselmus.

In het H. Misoffer der Priesters en de gebeden der geloovigen wordt aanbevolen de Ziel van Zaliger

Den Edelachtbaren Heer

**WILHELMUS JOSEPHUS
MARIA WIJNEN**

BURGEMEESTER DER GEMEENTE ASTEN

Lid van de H. Familie

Lid van de St. Vincentiusvereniging

Echtgenoot van Mevrouw

**CAROLINE JACOMINE HUBERTINE
MARIE MAUSSEN**

geboren te St. Oedenrode, 22 September 1880, op tragische wijze overleden te Someren, 15 Augustus 1944 en begraven op het R.K. Kerkhof te Asten 19 Augustus 1944.

Met diepen rouw staan vrouw en kinderen rondom de lijkbaar van hun dierbaren man en zorgvollen vader, wiens tragische dood huis en gemeente in algeheele verslagenheid brengt. In ons aller geest flitst de heilzame gedachte: „O dood, wat zijt gij wreed in

uw plotseling aangrijpen - O leven, wat zijt gij broos in uwe onzekerheid!”

Als een goed strijder voor Christus heeft hij zijn leven geleid. In al zijn doen en laten was hij een toonbeeld van een waar Katholiek.

Waar zijn plicht hem riep, daar stond hij, ondanks gevaren, die hem dreigden. Zijn leven en zijn bloed heeft hij gegeven voor zijn land en voor hen, die hem dierbaar waren.

Omdat hij tot het uiterste zijn plicht heeft vervuld, eervol is gevallen, daarom ook zal God hem genadiglijk opnemen in Zijn hemelsch Vaderland. Zijn dood is een les geweest voor allen, ons leerende, dat een diep geloovig eer- en plichtsgevoel het schoonste sieraad is van een Katholiek.

Dierbare echtgenote, in onzen laatsten nood was onze gedachte bij U en onze kinderen; wij begrijpen uwe droefheid; maar wij zeggen U als man van geloof: Sterk U, vrouw, sterk U, moeder, in uw heilig geloof: „Naar boven de oogen - naar Hem, Wiens wegen anders zijn dan 's mensen wegen; om tot Hem te bidden: Mijn God, het offer, dat Gij ons vraagt is zwaar en pijnlijk, maar

IN MEMORIAM

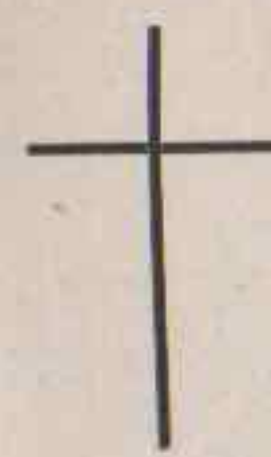
mijn vermogen zal

Asten is een flink
geveer 12 KM. ten z
Helmond, juist a
van de Peel, wa
in de beruchte T
Ik ben er bij mijn
gekomen met een
Keel, van de ene
ik hier nu als en
zo ver van huis b
de andere kant,
als 't ware een
dat ik er bij een
flict bar slecht v
ten.

Ik heb een paar
om me in mijn nie
wat in te leven, n
valt 't nogal mee.
De dienst bestaa
uitsluitend uit
en praktische ken
omgang met dit n
Ik ben met den ke
ten ingekwartiere
Martens op de M
er een eigen kar
goed bed. De bu
er met de soldat
heel verschil met B
waar we geheel op

IN MEMORIAM

„Om Jezus' name en schaamde ik mij
in al mijn levensjaren;
Ik hoop dat onbeschaamd, ook Hij
me in 't oordeel nu zal sparen.”

G. GEZELLE

In het H. Misoffer der Priesters en de
gebeden der geloovigen wordt aanbevolen
de Ziel van Zaliger

Mevrouw

**Caroline Jacomine
Hubertine Marie Maussen**

Weduwe van den Edelachtbaren Heer

Wilhelmus Josephus Maria Wijnen

geboren te Veghel op 23 September 1882,
overleden in het Ziekenhuis te Geldrop op
27 September 1944, tijdig voorzien van de
laatste H.H. Sacramenten en begraven op
het R. K. Kerkhof te Asten op 30 Sept. 1944

Zwaar, hard en bitter waren de laatste maanden van haar leven. Zorgvolle dagen en slapelooze nachten heeft zij moeten doormaken. Haar dierbare man en plichtsgetrouw echtgenoot zag zij door bruyt geweld wegvoeren en eenige

maanden later stond daar de sterke vrouw, gebroken door het zware verlies van haar dierbaren echtgenoot, die op zoo schandelijke wijze in het holle van den nacht om het leven werd gebracht. Weg was haar levenslust, nu haar geliefde man, haar steun, haar hulp, haar ontnomen was. En nog was de maat van het lijden niet vol. Gebroken reeds door al dat leed moest ze ten slotte nog have en goed verlaten, om zich zelve en de haren te redden. Doch ook dit mocht niet baten. Het ruwe oorlogsgeweld trof haar en bespoedigde aldus haar dood.

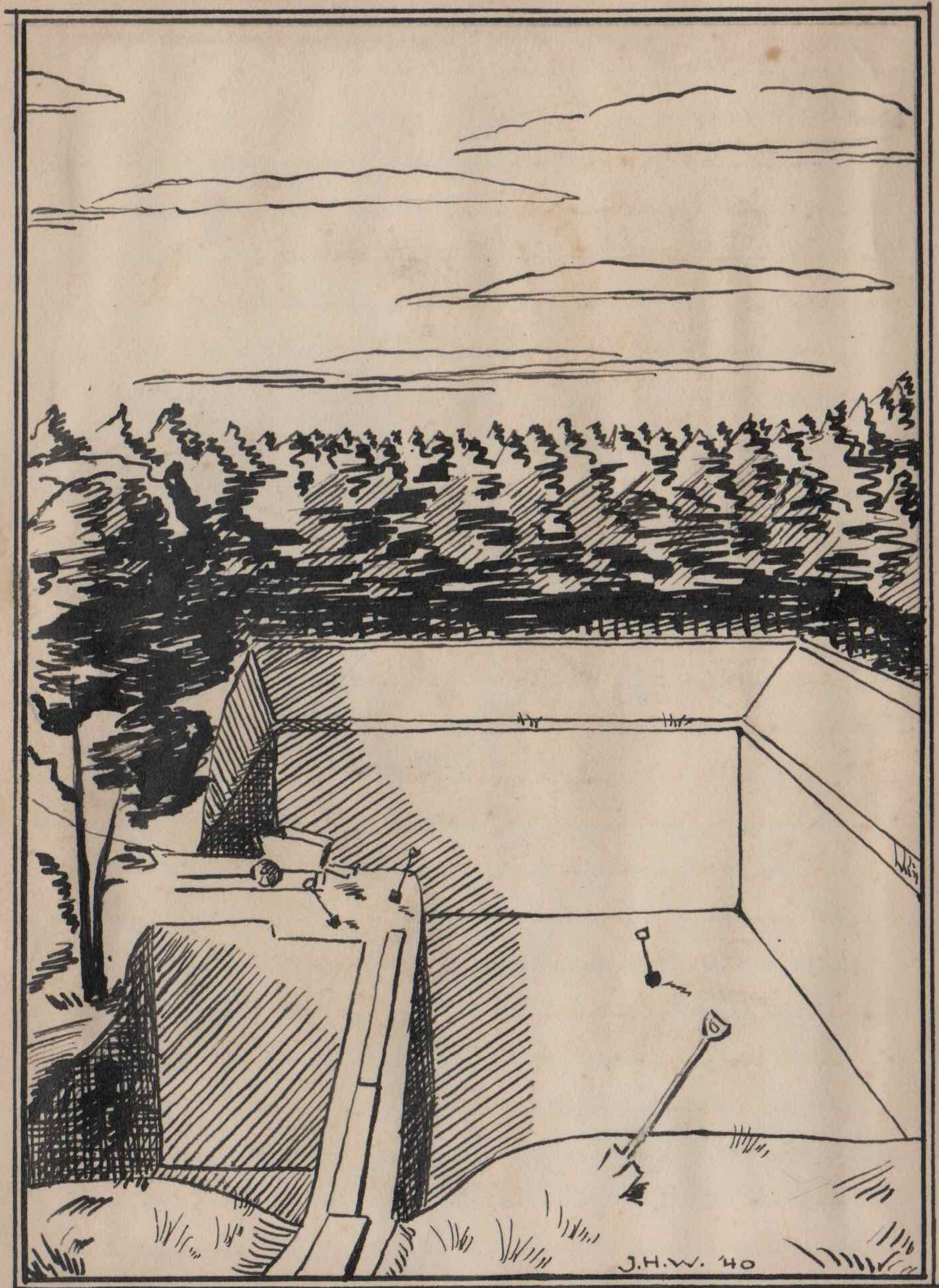
Zij was een edele vrouw en haar huisgezin was haar vreugd. Teedere goedheid paarde zij aan mannenkracht. Zij beminde haar man en stond naast hem tot steun van zijn leven en van zijn arbeid, dag en nacht. In stilte strekte zij haar hand uit naar den arme.

Mijne geliefde kinderen, mijn blijd-

mijn vermogen za

Asten is een flint
geveer 12 K.M. ten
Helmond, juist
van de Peel, w
in de beruchte
Ik ben er bij mijn
gekomen met ee
Keel, van de ene
ik hier nu als e
zo ver van huis
de andere kant,
als 't ware een
dat ik er bij een
fliet bar slecht
ten.

Ik heb een paar
om me in mijn ni
wat in te leven,
valt 't nogal mee
De dienst besto
uitsluitend uit
en praktische ke
omgang met dit
Ik ben met den k
ten ingekwartier
Martens op de l
er een eigen ko
goed bed. De b
er met de solda
heel verschild met
waar we geheel o

9
ren aangewezen, omdat een burger er tot de zeldzaamheden behoorde.

Einde Maart wordt de opleiding onderbroken door een pionier-karwei, dat de Staf 30 R.J. krijgt uit te voeren in Neerkant (L.).

Een veertien dagen lang trekken we nu elke morgen per vrachtauto daarheen, om er een ondergrondse hulpverbandplaats te graven achter de stellingen. Een geweldige kuil wordt dat: 18 m lang, 12 m breed en $3\frac{1}{2}$ m diep, gelegen midden in een klein bosperceel. Of er ooit een bomvrij hospitaal in zal verrijzen?

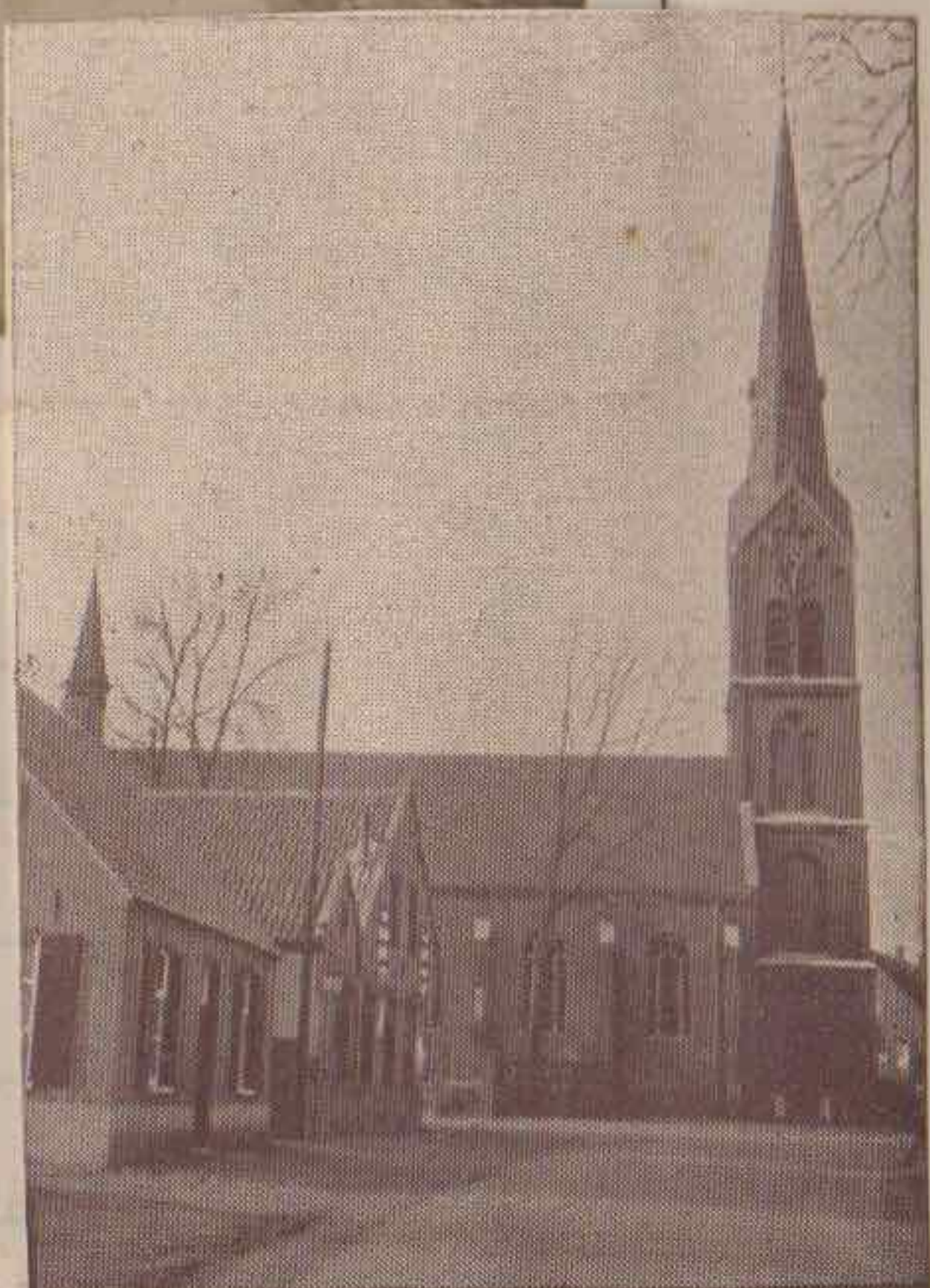
Intussen heb ik kennis gemaakt met de familie v.d. Heijden, mensen zonder kinderen. Hij is hoofd van de school in Ommel, een gehucht 3 km van Asten en een oud bedevaartoord van O.L.Vrouw. Als in April 't verlof voor de zoveelste maal plotseling wordt ingetrokken, nodigen ze me uit mijn vrouw en kinderen te laten overkomen en een paar dagen bij hen te komen logeren. Dat gebeurt zo spoedig de internationale toestand

Interieur Kerk te Ommel

Processie te Ommel

Tegenwoordige kerk

wat minder dreigend wordt. Mijn vrouw komt met Harry en we beleven er in April een paar gouden dagen bij schitterend weer. Een onvergetelijke middag zoals we toen van Asten naar Ommel zijn gegaan om daar onze beëvaart te doen, Harry voor ons uit dravend tussen de groenende velden in de zonneschijn. Sedertdien heb ik me ook na 't vertrek van mijn vrouw en ons knaapje in Asten bijna thuis gevoeld. Ja, Asten is een goed Brabants dorp met goede Brabantse mensen, hoeveel we er ook gekankerd hebben en de hele zaak verwenst om toch maar weer voor goed in eigen huis terug te komen.

Hoofdstuk I

't Verlof zit wéér vast en er worden voorzorgsmaatregelen getroffen als nooit te voren. De wacht wordt uitgebreid en 't aantal posten verdubbeld. Er komt zelfs een dubbelpost voor 't regimentisbureau, elk met een gecyclostyleerd papier in de zak met voorschriften, kenne-

gedropen uit de pen van onze Overste. „De eerbewijzen moeten zo overdreven correct worden uitgevoerd, dat ze ieders achting afdwingen“, is één van de stijlbloempjes uit dit stuk, dat overigens handelt over: hakken trappen, model schilderen, afstanden en aantallen passen, die de posten moeten afleggen en meer van zulke fraaiigheden.

We vinden 't belachelijke poppekast, alsof daarvan onze veiligheid en neutraliteit zou afhangen en dat terwijl 't zonderling rustig is. In de kranten staat niets bijzonders, alleen een maatregel, waarbij bepaalde personen worden vastgezet. Van Dinsdag op Woensdag en van Woensdag op Donderdag word ik belast met de telefoonwacht in 't bureau van den administrateur in de Molenstraat. Ik krijg een soldaat toegevoegd om eventuele boodschappen verder te brengen. 't Bureau personeel loopt gewapend; dat hebben we nog niet meegemaakt.

De eerste nacht verloopt rustig, alleen tegen 3 uur in de morgen een bericht, waarbij de vernietiging wordt bevolen van

alle persoonlijke, geheime en zeer-geheime stukken, voor zover niet onmiddellijk voor gebruik nodig, zulks te doen op 't moment, waarop de vijand de grens overschrijdt.

De soldaat Zevenbergen en ik kijken elkaar aan; er gaat toch een lichte huivering door me als ik 't bericht herlees.

Ik geef Zevenbergen op, aanstonds den sergeant-majoor te waarschuwen. Hij komt terug met de boodschap, dat de majoor heeft geantwoord voor die flauwe kul niet uit zijn bed te komen, want zo'n bericht had ie bij vorige gelegenheden ook al gehad en toen was er geen vuiltje aan de lucht geweest. Wij herademen.

Om half negen 'smorgens komt 't bureau personeel en wij trekken af naar bed tot een uur of drie. Ik bemerk meteen, dat er geen oachtendappel en geen dienst is, want de hele staf is òf op wacht, òf komt van wacht, zoals ik, òf moet vanavond op wacht.

Woensdagmiddag 3 Mei ben ik vrij en ga ik visiteren bij v.d. Heijden. Om 7 uur ben ik weer

op 't bureau, waar ik verneem, dat we a.s. Vrijdagmorgen naar de Meerkant gaan voor een paar dagen oefenen in de stellingen. In 't midden van de volgende week zullen we terug zijn.

De avond en de nacht verlopen rustig zonder één alarmerend telefonisch bericht, alleen worden om ± 8 uur uit Den Bosch nog twee splinter-nieuwe stukken geweer t.p. bezorgd, maar zonder onderstellen. Onze sectie heeft er nu dus 3. Er zijn wel houders, maar geen patronen bij.

Luit van Weel komt de zaak inspecteren. Ik breng de hele nacht door met raadsels opgeven, moppen tappen enz.

Zevenbergen tikt op de schrijfmachine een vers uit mijn bundel „Ruize rijmen“ van Charivarius over 't gruwelijke van de oorlog over en ik doe tegen de morgen een vergeefse poging een brief op de machine naar huis te tikken d.w.z.

't tikken gaat wel, maar 't lint is juist op en ik kan 't niet goed teruggedraaid krijgen. Weer slapen van 9 uur 's morgens

tot 3 uur 's middags.

Dan pak ik mijn ransel en maak mijn uitrusting in orde voor de oefening, die morgenvroeg zal beginnen. Alleen 't hoognodige hoeft meegenomen te worden: wat handdoeken, een verschoning, mijn scheergereedschap; de rest blijft in 't kwartier, we komen immers spoedig terug!

Mijn tentzeil leg ik klaar, om daar morgenvroeg na 't opstaan mijn beide dekens in te pakken, want die moeten ook mee.

Mijn particuliere spullen pak ik in mijn koffertje, zodat ze niemand in de weg zullen liggen, terwijl ik weg ben.

Tegen de avond ga ik naar v.d. Heijden, waar de dames de Vent, moeder met twee dochters-onderwijzeressen al op bezoek zijn. Er is gebak en de avond is om voor we 't weten. Ik ga vroeg naar bed, want morgen is 't appèl al om zeven uur.

Ik slaaps in met de gedachte aan een paar dagen primitieve legering ergens buiten, maar we zullen spoedig terug zijn en dan zal 't bijna weer

tijd zijn voor mijn verlof en mijn reis naar huis, naar Ansje, Harry en Hansje.

Hoofdstuk II

10 Mei ± half vier. Ik word, zeer tegen mijn gewoonte in, wakker terwijl 't nog donker is. Er is een ongewoon lawaai zowel in als buiten 't huis. In huis schijnen er al enkelen op te zijn en buiten hoor ik nu een dof gedreun in de verte. Ik ga uit bed en bemerk bovendien 't geraas van vliegtuigen. Voor mijn raam is er wel niets van te zien, maar op de markt staan al mensen in de eerste ochtend-schemering omhoog te kuren. Ik schiet haastig in de kleren en als ik daarna de deur van mijn kamertje uitga, komt Juffr. Martens de trap op. Met horten en stoten vertelt ze, dat we in oorlog zijn met Duitsland; dat de Duitsers 't vliegveld Eindhoven bombarderen; dat bij Venlo de brug al in de lucht gevlogen is en dat de lucht zwart ziet van

RIJKSINSTITUUT VOOR
OORLOGSDOCUMENTATIE

Duitse vliegtuigen.
Nu weet ik meteen, wat dat
doffe gedreun betekent.
Al dat nieuws weet Juffr.
Martens al via de radio en
nu hoor ik beneden ook dui-
delijk de stem van den om-
roeper en stukken van be-
richten.
Er is geen twijfel meer. moge-
lijk: de hel van de oorlog is
over ons losgebroken en ik
zit er midden in!
Ik krijg een huilbui en begin
luidop te bidden, vervuld als
ik ben met gedachten aan
mijn vrouw en kinderen.
Juffr. Martens wekt Joosten,
die in de kamer naast de
mijne slaapt en ik loop hele-
maal van streek naar bene-
den en de deur uit. Daar
is half Asten al op de been.
Jeder weet iets en langzaam
begint de situatie tot me
door te dringen.
Sergeant van Cirinsven komt ons
per fiets waarschuwen ons on-
middellijk klaar te maken
voor vertrek. Eerst kan er nog
gegeten worden in 't patronaats-
gebouw. Ik heb weinig meer
te pakken dan mijn dekens.

RIJKSINSTITUUT VOOR
OORLOGSDOCUMENTATIE

HERENGRACHT 474 - AMSTERDAM-C

REF. dJ/H TELEFOON: 2433 12 DATUM 4 november 1969

De Heer J.H.Th. Westen
Bachlaan 32
A p e l d o o r n

Geachte heer Westen,

Vele jaren geleden waart U zo vriendelijk, onze instelling Uw herinneringen aan de Meidagen van 1940 toe te zenden. In datgene wat U schreef, staan enkele passages die ik graag zou willen opnemen in de tekst van Deel III van "Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog" dat de Meidagen van 1940 behandelt en dat in april van het volgend jaar zal verschijnen. Hierbij stuur ik U de gestencilde pagina's uit het voorlopig manuscript toe waarin de betrokken passages uit datgene wat U eertijds schreef, opgenomen zijn.

Ik hoop zeer dat U bereid bent, goed te vinden dat ik van hetgeen U schreef het gebruik maak dat mij zinvol leek. Wilt U zo vriendelijk zijn, mij even te berichten dat U daar geen bezwaar tegen hebt?

Enveloppe voor antwoord sluit ik hierbij in.

Graag zal ik U bij verschijnen een exemplaar doen toekomen van de wetenschappelijke uitgave van mijn werk of, als U dat refereert, van de populaire uitgave.

Hoogachtend,

Deen

Dr. L. de Jong
directeur

16
n, wat dat
ekent.
t Juffr.
radio en
n ook dui-
n den om-
van be-
meer.moge-
oorlog is
ten en ik
!
i en begin
vervuld als
kten aan
nderen.
Joosten,
naast de
k loop hele-
naar bene-
uit. Daar
op de been.
n langzaam
tot me
sven komt ons
wen ons on-
te maken
kan er nog
t patronaats-
einig meer
n dekens.

Leg dit in uw
aardagszakboekje

**Mijn God ik bemin
U omdat Gij oneindig
goed en volmaakt zijt
endaarom heb ik spijt
over al mijn zonden.**

Mijn Jezus barmhartigheid.

H. Maria, bid voor mij

H. Engelbewaarder,
bescherm mij.

Beste Vriend, indien ge deze
acte van **volmaakt berouw**
bidt, en het van harte meent,
krijgt ge vergiffenis van **al**
uw grote en kleine zonden. Ge moet natuurlijk be-
reid zijn bij gelegenheid een
oprechte biecht te spreken.

Leer dit berouw van buiten.
Het kan **uw redding** zijn
als ge in levensgevaar komt,
en er geen aalmoezenier bij
de hand is.

Aangeboden door uw aalmoezenier:

16a

17

Joosten komt nu ook doodsbleek
en ontgaan beneden en ik
word bij de bureu voorzien
van een kop thee en een paar
beschuiten, die ik haastig naar
binnen werk.

't Geraas en gedreun duurt
voort, maar ik kom inmiddels
wat tot bedaren. Als 't dan
toch moet wezen, dan in
Godsnaam en dan ken ik
mijn plicht.

Op 't Koningsplein is 't precies
als op de markt. Overal mensen
in groepjes voor de huizen, ze-
nuwachtige gesprekken en
bleke gezichten. Bij 't H. Hart-
monument loopt onze aalmoer-
zenier op z'n eentje heen en
weer. Ik bedenk me geen o-
genblik en vraag hem om te
biechten. Heen en weer lopend
regel ik mijn zaakjes met O.L.
Haer en vraag na afloop van de
absolutie om zijn priesterze-
gen voor mij en mijn gezin.
Ik was ongetwijfeld de eerste,
maar aanstonds komen er
meer, die me op een afstand
hebben bezig gezien. Ik voel me
rustiger worden; er komt zelfs
een soort vastberadenheid
over me, die ik niet had ver-

J. Th. J. Westen

(1) A.v., p. 13.

(2) J. Th. J. Westen: "helaas van mijn belevissen tussen 10 mei en 11 juni 1940", p. 16-18 (a.v., no. 223).

steeds . . . . . kon geen hap door de keel krijgen. Schokkend was steeds

wacht en waar ik zelf me inwendig over verbaas. Ik trommel wat etenhalers bijeen en trek af naar de keuken. Terug in de eetzaal vlug een paar sneden kuch gegeten en wat ingepakt voor onderweg. Er wordt weinig gesproken, ieder heeft nu aan zichzelf genoeg. Bij alle narigheid en onzekerheid is 't ons allen een troost dat luitenant van Weel met ons meegaat, want, wat beraamd werd als oefening, gaat nu werkelijkheid worden. Ik dwaal voortdurend met mijn gedachten naar huis, terwijl ik mijn uitrusting omhang en als één van de eersten gewapend en gepakt door 't dorp ga. De burgers kijken me aan en groeten stil als ik voorbijga in de richting van 't regimentshuis. In korte tijd is daar de helft van de sectie present. De kapitein-adjutant Kriens komt naar buiten en dondert ons toe onder de bomen te blijven, vanwege de vliegtuigen, die nog steeds in groepen over ons

ratelend machinegeweervuur en kanongebulder aan de Maas, hier en daar laag overvliegende Duitse toestellen, brandende boerderijen, "paarden en koeien die gek van angst door elkaar hollen, alles vertrapend." (1) "Er is geen twijfel meer mogelijk", aldus een in Asten ingekwartierd militair die zijn eigen reacties met prijzenswaardige zuiverheid beschreef,

"de hel van de oorlog is over ons losgebroken en ik zit er midden in! Ik krijg een huilbui en begin luidop te bidden, vervuld als ik ben met gedachten aan mijn vrouw en kinderen. Juffrouw Martens wekt Joosten die in de kamer naast de mijne slaapt en ik loop helemaal van streek naar beneden en de deur uit. Daar is half Asten al op de been. Iedereen weet iets en langzaam begint de situatie tot me door te dringen ... Joosten komt nu ook doodsbleeke en ontdaan beneden en ik word bij de bureu voorzien van een kop thee en een paar beschuiten die ik haastig naar binnen werk. 't Geraas en gedreun duurt voort, maar ik kom inmiddels wat tot bedaren. Als 't dan toch moet wezen, dan in Godsnaam en dan ken ik mijn plicht.

Op 't Koningsplein is 't precies als op de markt. Overal mensen in groepjes voor de huizen, zenuwachtige gesprekken en bleke gezichten. Bij 't Heilig Hartmonument loopt onze aalmoezenier op z'n eentje heen en weer. Ik bedenk me geen ogenblik en vraag hem om te biechten. Heen en weer lopend regel ik mijn zaakjes met Onze Lieve Heer en vraag na afloop van de absolutie om zijn priesterzegen voor mij en mijn gezin. Ik was ongetwijfeld de eerste, maar aanstonds komen er meer die me op een afstand hebben bezig gezien. Ik voel me rustiger worden; er komt zelfs een soort vastberadenheid over me die ik niet had verwacht en waar ik zelf me inwendig over verbaas." (2)

---

(1) A.v., p. 13.

(2) J. Th. J. Westen: "helaas van mijn belevenissen tussen 10 mei en 11 juni 1940", p. 16-18 (a.v., no. 223).

Wacht en waarden
inwendig over
trommel wat et
en trek af na
Terug in de
paar sneden k
en wat ingepo
weg. Er wordt
ken, ieder hee
zelf genoeg. I
heid en onze
ons allen een
luitenant van
meegaat, war
werd als oefen
werkelijkheid
Ik dwaal voor
mijn gedachte
terwijl ik mijn
omhang en d
eersten gewap
door 't dorp g
Kijken me aan
stil als ik vo
richting van
reau. In korte
de helft van
sent. De kapi
Kriens komt
en dondert o
de bommen te
ge de vliegtui
steeds in gro

kon geen hap door de keel krijgen. Schokkend was steeds de vuurdoop - het fluiten der kogels en gieren der granaten, de ontploffingen, het zien van de eerste gewonden, de eerste gesneuvelden. Ergens bij de Maas doken twee Duitse duikbomwerpers op een Nederlandse luchtafweerbatterij neer. "Een van de mannen van het afweergeschut", schreef een militair die met zijn compagnie langstrok, "was doodgeschoten. Het is moeilijk, de emotie te beschrijven die we voelden toen we hem zagen liggen. Je was verontwaardigd maar niet eens razend, meer nieuwsgierig dan iets anders. De eerste gesneuvelde! "Ik wou dat ik voorlopig een vogeltje was", zei iemand. Het was de eerste keer in zijn leven dat hij een dode zag. Het was een schok, zoals de beschieting uit de lucht, waarvan geen van ons tevoren een voorstelling had. De rest van die dag lagen we langs de dijk, zoveel mogelijk onder de bomen. Wij waren al gedemoraliseerd." (1)

Men ziet: deze compagnie werd verder die eerste dag niet in de strijd betrokken. Bij vele van de onderdelen

---

(1) M. Smedts in Den vaderland getrouwe. Een boek over oorlog en verzet ... geschreven door mensen die beleefd hebben wat ze schrijven (1962), p. 18.

heen trekken. Er verschijnt een motorordonnans met de boodschap, dat we verkeerd zijn en in de Molenstraat bij 't administratiebureau moeten komen. Dat is nu weer echt „dienst“: order en tegenorder!

Als ganzen op een rij trekken we er over de berm van de weg en vlak langs de huizen heen. In de Molenstraat staan twee van onze vrachtwagens klaar, de stukken t.p. zijn er al opgeladen in kisten en er zijn nu ook 200 bri-sant-patronen bij.

Luit. van Weel verschijnt, correct en kalm als altijd.

Er wordt appél gehouden.

Eén ontbreekt er, nadat onze Veeris, een halfbloed uit Aruba, altijd eigenaardig slordig en op 't nippertje, nog als laatste is gearriveerd. Er blijken enkelen niet gewekt te zijn, dat kon met den vermiste ook 't geval zijn. Twee man gaan er op uit; komen al spoedig terug met de boodschap, dat van Keeken spoorloos is en zijn bed onbeslapen. Zijn kostbaas beweert, dat ie

De sectie t.p. van Staf 30 R.J.

"Tableau de la troupe"
op 10 Mei 1940

Commandant: res. 1^e Luitenant
D.J. van Weel

Sergeants: J. Blommers
v. Grinsven

Korporaals: H. Joosten
J. Heida
de Vries
J.H. Westers

Manschappen:

A. Beekman	J. Trijzenaar
Benjamins	Veeris
Bloem	J. Verasdonk
Boeters	J. Verdarn
van Buren	Vijl
Donkel	H. Wijdoogen
van Geest	Zevenbergen
Heemskerk	B. van Zuijlen
van Keeken	Bezuijen
J. ter Kuile	J. Schepers.
A. Kuipers	A. v. d. Heiden
J. Kortman	Bezuijen
C. Molenaar	
A. Maastepad	
A. Poptie	
Th. Schouten	

de bossen is ingegaan, maar wij weten nu al beter: hij is natuurlijk net als de vorige maal bij 't intrekken van 't verlof stiekum naar Rotterdam gereisd. Juffrouw van Keeken, zoals ie werd genoemd om zijn meisjeshaar, is dus onze eerste deserteur. Volkomen voorstelbaar! Zijn naam wordt doorgegeven aan 't stafbureau en wij worden opgeladen.

Ik sta nog een ogenblik naar 't huis van v. d. Heijden in de Molenstraat te kijken, waar ik nog maar zo kort geleden onbezorgde, gelukkige dagen heb beleefd met Ansje en Harry. 't Is er rustig, niemand buiten. Zouden ze 't daar al weten? Zal ik er nog even heen gaan? Beter niet, ik maak 't er voor me zelf maar weer minder mee. Ik stap resoluut in de wagenbak. We rijden; niemand weet precies waarheen. Even zie ik mijn kwartier als we de markt overgaan door een spleet van het flapperend dekkleed.

De jongens zijn stil zonder de luidruchtigheid van anders.

† Wil in uw gebed en H. Misoffer
gedenken

Adrianus Maria Naastepad.

Geboren op 24 November 1918 te 's-Gravenhage, overleed hij na een korte ongesteldheid op 3 April 1945 in het krijtsgevangenkamp te Graz (Oostenrijk) en is begraven aldaar.

Wij dwaazen, wij hielden zijn leven voor dwaasheid, nu deelt hij het lot van de heiligen. Sap. 5, 4.
Toen ik nog jong was, en de reis nog niet had aanvaard vroeg ik reeds wijsheid in mijn gebed; Ecelus 51, 18.
rusteloos zocht ik haar, en ik heb haar gevonden: Ecelus 51, 24.
ik hief mijn ogen omhoog naar de bergen Ps. 120, 1.
en zie, in de bergen kwam Hij tot mij, Dien ik liefhad. Cant. 2, 8.
Wie rein is van hart, mag de berg des Heren bestijgen. Ps. 23, 4.
H. Moeder Gods, ik dank U voor Uw bijstand, vooral voor die in de laatste jaren van mijn leven; mijn moeder op aarde, ik dank U voor Uw liefde en uw zorgen, mijn vrienden, ik dank u voor uw vriendschap; bidt voor mij, en dat uw standvastigheid in het Geloof de vrucht van mijn leve moge zijn.

Onze Vader Wees Gegroet
Heer, geef zijn ziel de eeuwige rust.

K 1075

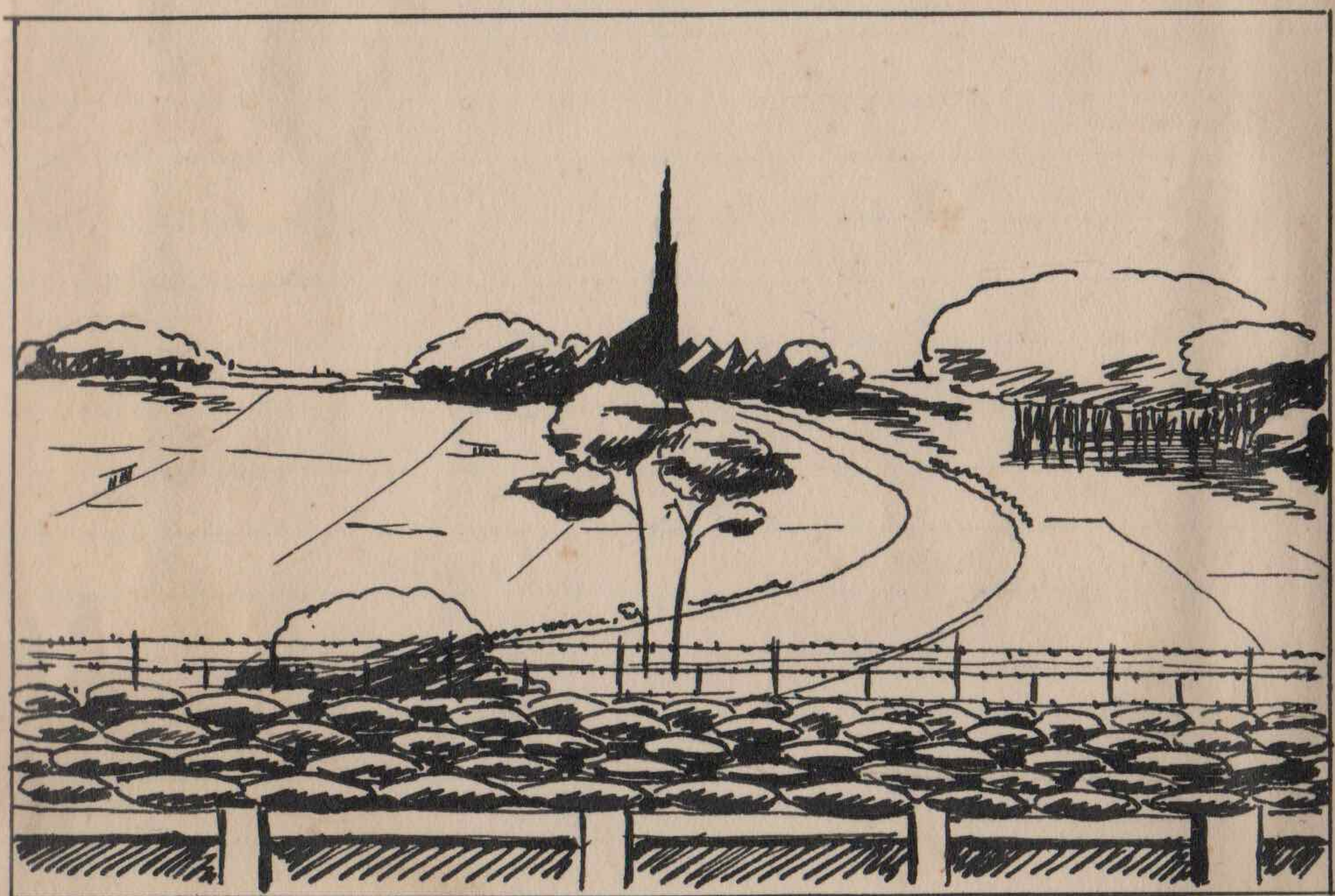
Ik zit op de bodem van de wagenbak met mijn geweer tussen mijn opgetrokken knieën. Naast me staat een munitiekist.

Een las woord van deze en gene, brokken van de laatste berichten. Jeder is bekleemd. De jongens kennen deze weg naar de Heerkant op de Limburgs-Brabantse grens. Hoe vaak zijn we hier langs gegaan in dezelfde vrachtauto om daar te gaan pionieren. We passeren een contrôlepost en kunnen er nu zowat zijn.

De wagen rijdt een zijweg in en we stoppen bij een boerderijtje.

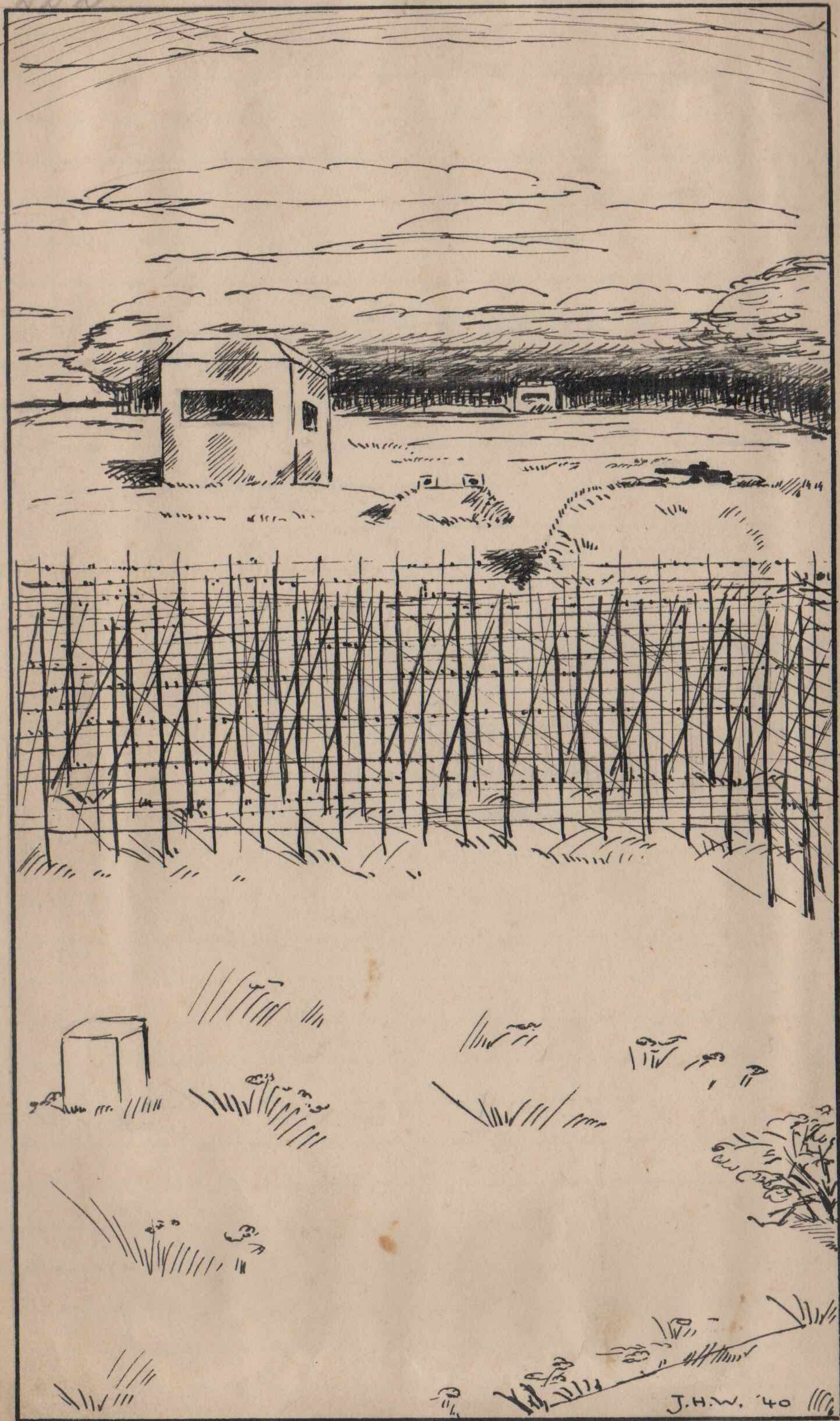
Uitstappen! De stukken worden afgeladen en onze pakken dekens op stapels gelegd.

De kisten munitie gaan open en ik zie voor 't eerst de projectielen, die we zullen moeten gebruiken, 't zijn Knappen van $\frac{1}{2}$ kg en ze moeten van lichtspoor zijn voorzien. We tellen ze uit, terwijl luit. van Weel met een Kapitein onze opstelling bespreekt. De indeling is nu als volgt: Sergt. Blommers en Sergt. van Girsoven elk een stuk met 10 manschappen en een Korporaal.

Van 't derde stuk word ik de commandant met Korps. Joosten, mijn kwartiergenoot, als opvolger en de nog resterende 10 manschappen. We gaan naar onze opstellingsplaats. Blommers en v. Grinsven krijgen een plaats in de bosrand links en rechts van ons, ik moet vóór die bosrand nog een 200 m 't open veld in, waar me een oude pag. stelling wordt aangewezen. Luit. van Weel gaat mee, maar laat me dan verder de vrije hand. Joosten heeft al een paar dagen over zijn arm geklaagd, die hij nu in verband heeft. Overigens is hij nog zo van streek, dat van hem zo goed als niets te verwachten is. Ik begin met me ter plaatse te oriënteren.

De stelling, waarin we ons nu bevinden, loopt zigzagsgewijs van Oost naar West met 't front hoofdzakelijk naar 't zuiden. Recht voor me uit heb ik de toren van Meiel, vandaar komt een weg met een flauwe bocht op ons toe, om vlak voor de stelling naar links af te buigen. Langs deze weg zullen we den vijand zeker kunnen verwachten, want dit is de verbinding van

Roermond met Helmond en Eindhoven. Rechts van me op een 40 pas afstands staat een betonnen Kazemat met een zware mitrailleur, terwijl links van me een lichte mitrailleur in stelling ligt. Vlak voor onze uiterste stellingen loopt eveneens zigzagsgewijs de prikkeldraadversperring met een diepte van 2 à 3 meter en daarvoor 't mijnenveld met een diepte van 20 à 30 meter. Onze opstelling ligt op een helling, die van de bosrand achter ons langzaam gloeit naar de weg, zodat we deze lager liggende weg prachtig kunnen overzien. In de Kazemat naast ons is een afstandstabel, waaruit ik kan opmaken, dat ik met een vizierstand tussen 400 en 500 m de hele weg kan bestrijken. Dat is een ideale positie en ik ^{gelast} twee man 't stuk in stelling te brengen. De bijna flegmatieke Kortman wijs ik daarop als schutter aan. Achter me heb ik op 2 à 300 m. de bosrand, waar in de rest van 't bataljon is opgesteld en waar zich ook recht achter me via een gele zandvlek de commandopost moet

bevinden. Aan deze stellingen is meer dan 3 maanden gewerkt en hoewel niet diep, komt 't me voor dat ze stevig en solide zijn. Er kan vanuit elk punt flankvuur worden gegeven en zo niet onneembaar, zal de vijand er een hele kluit aan hebben. Dat 't er tegen die tijd, misschien vandaag reeds, heet zal toegaan, verheel ik me geenszins. De manschappen zijn vol goede moed, omdat ze weten, dat hier kennis noch kosten aan gespaard is.

Het ons aangewezen opstellingspunt, waarin we nu zitten, is een brede loopgraaf $\pm$ 20 m lang met een diepere schuilloopgraaf er parallel achter. In de uiterste hoek van die schuilloopgraaf is een schuilnis met wat stro erin. Daarin kan eventueel wat gerust en gesloven worden, maar meer dan een man of vier gaan er zeker niet in.

De eigenlijke gevechtloopgraaf is met zandzakken versterkt. Een opening, waarvoor vroeger 't stuk pag moet hebben gestaan, laat ik met overtollige zandzakken van elders dicht en ik stuur twee man uit om daar een zandlichaam tegen op te

werpen. Ik controleer de opstelling van 't stuk en wijs de geweer-schutters hun plaats aan, terwijl Joosten moedeloos op de munitiekist zit te roken. Dat is iets wat ik zelf ook niet kan laten: ik steek de ene sigaret met de andere aan. Ik voel me verantwoordelijk voor deze jongens en deze regelingen en bezigheden verzetten mijn zinnen wat.

't Is prachtig weer en ik kan me nu ineens niet voorstellen, dat we hier op leven en dood zullen moeten vechten.

De weg vóór ons is leeg, maar verder achter ons zijn nog lange files geëvacueerden te zien uit de dorpen en boerderijen vóór de stelling. In en bij die boerderijen kan ik nu enkele manschappen bezig zien met ze op te ruimen door er de brand in te steken.

Rechts van ons gaat plotseling een landmijn de lucht in en tevens één van de mannen van ons bataljon. Dat is dus nu al de eerste gesneuvelde...
... 't Dreunen in de verte is nu wat geluwd om plaats te maken voor 't geknetter van brandende boerderijen. Eerst één,

spoedig meer. Een vrachtauto aan de kant van de weg brandt ook al evenals een achtergebleven auto van 't destructiebedrijf. Intussen blijven de vliegtuigen boven ons voorttrekken, zonder echter iets op ons te ondernemen, wel moeten we zo nu en dan 't werk onderbreken om ons te dekken. Een akelig geluid is ook 't voortdurend geloei van 't vee, dat op 't land is achtergebleven en niet op tijd is gemolken. Eén koe heeft blijkbaar de af-rastering verbroken en komt op ons af door 't mijnenveld. We staren er onbewogen naar, elk ogenblik verwachtend, dat ze in de lucht zal vliegen, maar ze bereikt 't prikkeldraad en een paar manschappen loodsen haar er door en brengen haar achteruit. Een intendance-koe! 't Is nu inmiddels negen uur. Een ordonnans komt me namens Luit. van Weel vragen of ik de prop wel uit de loop van 't stuk heb laten halen. We kijken, zowaar, hij zit er nog in. Hij brengt meteen een paar radio

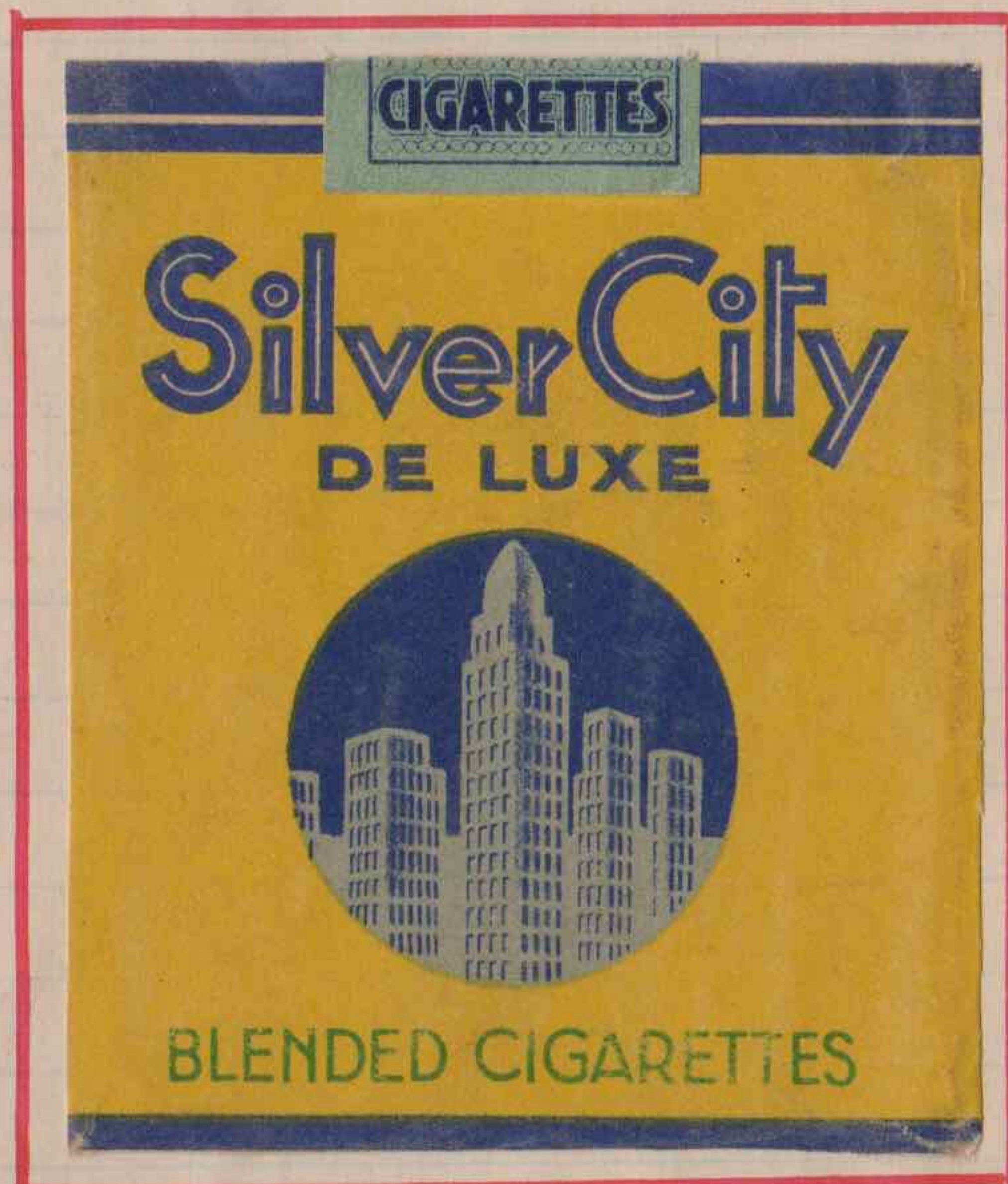
berichten: De Maaslinie houdt stand; parachutisten in Holland, zelfs in de Bosjes van Poot in den Haag, allemaal neergelegd, Frankrijk en Engeland zullen ons helpen, Italië moet Duitsland de oorlog hebben verklaard. We leven weer wat op, maar ik zeg mijn manschappen niet te veel op steun van buiten te rekenen en hier onze eigen boontjes te doppen.

De boerderijen staan nu in lichte laaide, toch stom, want zo kan elke vliegenier 't verloop van onze stellingen waarnemen.

Luit van Weel komt even de toestand opnemen. Alles in orde, maar daar, waar we de bocht van de weg in 't vizier krijgen, staan ons een paar boompjes in 't gezichtsveld. Opruimen dus. Een paar van mijn mannen gaan met een gids uit de kazemat door 't mijnenveld heen om ze om te kappen of te zagen. Er komt nog een bus petroleum aan te pas evenals aan een veel groter bosperceel wat meer naar rechts, dat eveneens in vlammen opgaat. Luit van Weel zegt ons toe voor cigarettten en chocolade te zullen zorgen. De canti.

neknecht, die er mee komt, neemt straks ook nog post mee. Ik leen een briefkaart om nog vlug een laatste woord naar huis te schrijven. Maar wat moet ik schrijven op een briefkaart, terwijl ik wel een boekdeel zou kunnen vullen? Dit is mijn laatste bericht naar huis misschien en 't wordt dus een afscheid, zo nodig zelfs voor 't leven. 't Valt me onnoemelijk zwaar en de tranen komen me in de ogen, zodat ik mijn gekrakelbet bijna niet meer kan lezen. Ik schrijf mijn vrouw, dat ik mijn plicht zal doen; dat haar dat een troost moet zijn, als ze niets meer van me hoort en dat ik met vertrouwen 't lot van mijn jongens in haar handen leg om ze groot te brengen voor God en Vaderland. A Dieu.

Ze schrijven allemaal, wie weet voor hoeverden van ons voor 't laatst. Ik stop de kaart in mijn portefeuille, klaar om hem straks mee te geven. Ik overzie de toestand eens, terwijl 't nu om ons heen veel rustiger is geworden. Ik heb geen tijdelijke zaken meer te regelen, mijn eeuwige heb ik met O.L. Heer geregeld. Tragisch, dat ik in 't begin van de week voor

mijn vrouw een taart en bloemen bestelde voor 12 Mei, voor Moederdag. Zal ik zelf dan nog in leven zijn? Ik bid, ik kan de hele tijd wel bidden. Ik haat niemand, denk ik dan, zelfs den Duitser niet, maar ik zal mijn plicht doen als een goed soldaat. Ik heb me volkomen verzoend met de idee, dat ik hier zal moeten vechten en sterven.

De man met de sigaretten arriveert, terwijl ik in de schuilnis wat lig te rusten.

't Blijkt dat we ze moeten betalen. Voor mijn laatste geld koop ik 2 pakjes "Silver City" van 15ct, een volmaakt onbekend merk voor me.

De zaak is nu geregeld en ik kan mijn mensen wat rust gunnen, want 't is onzeker of we vannacht wel zullen slapen. Twee mannen blijven op post, één bij 't stuk en één als piketwacht. Ik stel een regeling van de wacht voor, die aanstonds ingaat. Mijn briefkaart is verzonden, zal ze mijn huis ooit bereiken? Mijn zenuwen zijn gespannen tot 't uiterste. Zo nu en dan horen we detonaties van

springende bruggen; ik verbeeld me, steeds dichterbij. De boerderijen knetteren nog steeds; van een enkele staan alleen nog de kale muren.

Onmiddels is bekend geworden, dat er bij Liessel een Duits vliegtuig met een geweschot is neergedaald. Bij 't neerkomen moet het door de jongens achter de mitrailleur met kogels zijn doorzeefd. Sedert ratelen onze mitrailleurs als er voldoende laag vliegtuigen overvliegen. Ook heel wat geweschutters proberen 't kunststukje. Kortman, onze scherpschutter, waagt er ook een schot op. Ik geef strikte orders daarmee op te houden, want 't kan enkel dienen om onze positie te verraden.

Ik krijg extra geweamunitie en verneem meteen, dat we ons hier in de uiterste-weerstandstrook bevinden. Dat wist ik buitendien reeds, want achter ons is er in heel Brabant geen tweede linie. We zullen den vijand hier dus kost wat kost moeten houden.

Als 't ernst wordt zullen we hier afweergeschut tegen vliegtuigen nodig hebben en waar blijft ons zwaar geschut? Zo wordt 't twee,

drie uur in de middag als 't bericht komt, dat de Maaslinie is bezwaken bij Venlo en dat de vijand ook reeds in Haelen aan deze zijde van Roermond is. Daar had ik tijdens de a.s. Pinksterdagen heen willen fietsen om een oude kennis op te zoeken..... Dat wij na de val van de Maaslinie nu 't uiterste front vormen, denk ik er voor me zelf maar bij. Er kan nu eten worden gehaald en op de terugweg kan tevens 't nachtleger worden meegenomen. 't Eten bestaat uit wat koude capucijners met een stuk uitgebraden spek. We eten maar weinig en zwijgend. Ik maak een wachtrooster op voor de nacht, maar een uur later is dat al niet meer nodig, want er komt een commando: "alle man in de stelling." In 't voorterrein worden nu vluchtende of terugtrekkende delen van 41 R.J. verwacht en 't duurt niet lang of er meldt zich een colonne wielrijders. Ik heb geen kijker en kan dus niet uitmaken of we vriend of vijand voor ons hebben. De openingen in de versperring vóór ons zijn in de voormiddag al gedicht en in de land-

Wegen erdoor zijn mijnen ingegraven. Hoe die terugtrekkende troepen er nu binnen moeten komen, is me een raadsel, maar van mij wordt de oplossing daarvan ook niet gevergd.

Luit. van Weel komt van tijd tot tijd. Hij vertelt me, dat ik de enigste stelling t.p. heb, die behoorlijk vuur kan uitbrengen. De beide andere stukken zijn bijna tot werkeloosheid gedoemd, omdat ze te ver achteruit zitten. Dat heb ik altijd al gedacht, dat dit wapen in de allereerste linie thuis hoort en dat we daardoor ook 't eerst de pisang zijn. Op 1200 m zoals nu de anderen zitten is 't doordringingsvermogen van onze patronen nihil. De hele zaak is dus wat betreft afweer van tanks geheel op mijn groep en mijn commando aangewezen. De luitenant zal zo nodig onmiddellijk assisteren, maar ik heb geheel de vrije hand. Met 't oog op de komende duisternis moeten de richtmiddelen voor de nacht in orde worden gemaakt. Ik laat de nachtverlichting van 't vizier aanbrengen en laat op een paar meter voor ons een paar piketpaaltjes

slaan, die ik van boven met een witte zakdoek laat omwinden. Vurende over die witte zakdoek moeten we dan de bocht van de weg treffen ook al is die niet te zien. Na enig passen en meten klopt de zaak als een bus. Weer begint nu 't wachten. Ik ga intussen mijn uitrusting wat veranderen en stop o.a. een paar sokken in mijn eetketel. De duisternis begint te vallen als aan de overzijde mitrailleurvuur wordt afgegeven. Op 't zelfde ogenblik begint 't lieve leven ook bij ons. Ik heb nog geen Duitser gezien en waar er nog geen tanks verschenen zijn, neem ik met mijn groep een afwachtende houding aan. Naarmate 't donkerder wordt controleren we voortdurend onze richtmiddelen en spoedig zitten we in volslagen duisternis. Nu is aan de overzijde duidelijk mondingsvuur te zien. Ook blijkt nu een fout van onze opstelling: de loopgraaf is te breed en de rugweer niet hoog genoeg. Zo nu en dan valt eigen mitrailleurvuur in onze stelling. Dat wordt dus dekken voor eigen vuur, een nieuwe moeilijkheid.

Om half tien komt een ordonnans me vertellen, dat de Duitsers ons langs de Belgische grens omtrekken en dat we terugtrekken. Tegen half elf moet ik met mijn groep me melden bij Luit. van Weel op de commandopost. Ik sta perplex; deze stelling verlaten, waaraan zo lang werd gewerkt? Maar order is order.

Ik reken vlug uit, dat ik voor 't inpakken en 't terugtrekken met een stuk van 85 kg. en een niet minder zware munitiekist door eigen en vijandelijk vuur zeker een uur nodig heb. Op mijn bevel wordt 't stuk ontladen en beginnen we de boel in te pakken. De overdag ontvangen geweerpatronen gaan in jas- en broekzakken; ikzelf loop nu met een 400 rond. Vier man gaan met 't stuk vooruit, ik wijs hun de meest veilige weg, die in elk geval buiten eigen vuur ligt. Vier man trekken er daarop met de kist op uit. De overigen torsen dekens en tentzeilen.

Joosten zal op mij wachten en na een vluchtige laatste inspectie trekken wij als laatsten eruit. Ik kan even de bosrand achter me zien afsteken tegen de lucht

en voor de richting houd ik op de iets lichtere zandvlek aan. Van mijn manschappen is al niets meer te zien. We kruipen of lopen op lagere delen in gebukte houding. JK val tot tweemaal toe languit voor ik de zandvlek bereik. Nu komt 't meest open stuk. JK kan kiezen tussen er over hollen of kruipen. Voor 't eerste ben ik te vermoeid en te zwaar bepakt, dus kruipen. Meter na meter gaan we vooruit onder 't geratel van de mitrailleurs. Half omgewend zie ik 't mondingsvuur venijnig opflitsen. We gaan iets te links; ik roep 't Joosten toe. JK ga rechts aan, op 't zelfde moment zie ik voor me 't zand opspatten en terwijl ik me dek, zie ik nog juist een paar patronen als tussen ~~de~~ vingers van mijn linkerhand door in 't zand slaan. Ze fluiten me om de oren. Eén raakt mijn helm en terwijl ik geknield lig te hijgen naar adem, slaat er een de rand van mijn helm tegen mijn slaap; hij moet vóór of onder me in de grond gekloggen zijn. Dan, is de rand van 't bos bijna bereikt, we schreeuwen: "eigen partij" en krijgen antwoord: "hierheen". In de bosrand is geen hand voor de ogen te zien.

en ik val perdoes boven in een met hout beklede loopgraaf. Ik bekeer me flink aan de bekisting, maar ik let er niet op, ik heb werk mijn bajonet, die ik op mijn geweer over de rug heb, uit de bekisting te trekken. Dat lukt, maar de punt ervan is volledig verbogen. We worden naar Luit. van Weel geloodst. Mijn manschappen zijn daar al lang voor me aangekomen, hoewel ze meer links hadden aangehouden. Nu blijkt, dat 't bevel tot terugtrekken weer door een tegenbevel is gevolgd en mijn groep tot half twaalf weer is teruggestuurd. De kist is achtergebleven, maar 't stuk is teruggaan evenwel zonder loop! Dat is alles natuurlijk een hopeloos geval. Ik wil weer naar mijn groep terug, zo nodig met de loop. Wat kunnen ze in Godsnaam met een half stuk uitvoeren! Luit. van Weel houdt me tegen, teruggaan is nu onmogelijk. Hij heeft 't zelf ook al geprobeerd en er bijna 't hachje bij ingeschoten. Ik krijg opdracht met Joosten alvast de kist verder achteruit te sjouwen. Ik smijt mijn pak dekens weg, dat door 't haastig inpakken geregeld uit elkaar dreigt te vallen. Daarmee raak ik ook mijn schrijfbloc en een

grote foto van mijn gezin kwijt. Het is een loden last die kist, we sjoeren hem loopgraaf in loopgraaf uit, Joosten wordt bij 't tillen zwaar gehandicapt door zijn ontstoken arm en ik weet niet meer, hoe vaak we hebben moeten rusten voor we op de weg kwamen.

Intussen horen we 't vuren minderen. Mortieren en zware mitrailleurkarren gaan ons voorbij. De terugtocht is begonnen. Op een half lege munitiekar kunnen we eindelijk de kist kwijt en geraken achter 't bos bij 't ons bekende barakkenkamp. Daar staat onze ordonnans Verdam om me mee te delen, dat de sectie t.p. onder van Weel al is afgereisd en dat mijn groep zich bij de achterhoede moet aansluiten. „Dus is men toch om t half elf opgebroken?“ is mijn vraag.

Indedaad, maar waar is dan mijn groep uit de voorste stelling, die nu niet anders weet, dan om half twaalf terug te keren? Vergeten nader te waarschuwen! Wat te doen? Ik noodzaak Verdam om Godswil er nog heen te gaan. Hij heeft een fiets en kent de weg beter dan ik.

Na een half uur gespannen wachten komen ze, 't stuk hebben ze bij zich. Ik heb dat half uur de handen vol om den commandant van de achterhoede te bewegen op ze te wachten. Alleen één man ontbreekt; is achtergebleven door vermoeidheid, wordt me gemeld. Ja, dat heb ik altijd wel gezien: Beekman was niet een van de sterksten.....

Voorwaarts, 't stuk wordt geladen op de treeplank van een overvolle pag-truck.

Daar gaan we, zijwaarts langs 't barakkenkamp over een binnen-zandweg als laatste sectie van de achterhoede. Achter ons rijdt stapvoets de pag-truck. Links van ons hebben we nu 't bosperceel, waar we een dag of veertien geleden dag in dag uit hebben gegraven. Van die hulpverbandplaats is natuurlijk niets terechtgekomen. Waar gaan we nu verder heen? Niemand weet 't doel van de tocht.

Voorlopig gaan we lopende terug naar Asten. 't Is pikdonker en we houden met elkaar verband door elkaar van

tijd tot tijd „t.p.“ toe te roepen. Ik kan bijna aan niets anders denken, dan aan die arme Beekman. Als we er meer hadden verloren, maar nu juist precies die ene straks absent te moeten melden, als ik me bij de anderen weer kan aansluiten. Ik loop voortdurend te bidden, meer nog voor hem, dan voor mijn eigen behoud en dat van mijn gezin. Ik wil meer bijzonderheden over dat achterblijven weten, als Boeters me vertelt, dat er bij 't laatste terugtrekken van enkele groepen nog doden en gewonden zijn gevallen. Vlak bij hem in elk geval zeker twee. Ik vraag maar niet meer..... Onze Veeris, de ongeluksvogel, rolt tot tweemaal toe in de sloot. We trekken hem eruit en porren hem aan: „het moet“; net als we met de anderen doen, die tekenen van vermoeidheid geven: „je loopt voor je leven“.

Ik loop een tijdlang naast Joosten. Hij is erg down en voelt zich ziek. Nog voor Heusden hoor ik, dat de truck met ons stuk erop in de soep is gereden,

hij ligt in de sloot en ons stuk ligt eronder. „Stil laten liggen“, is mijn bescheid. Wat kan me nu dat stuk schelen; had ik Beekman maar terug!

We bereiken Heusden en komen daarmee weer op de verharde weg. Nu gaat 't lopen beter en vlugger.

Plotseling gaat iemand naast me lopen en zegt iets tegen me: 't Is Beekman!

Ik had hem wel om zijn hals willen vliegen! Ik voel me opeens een stuk lichter. God, ik heb mijn groep weer compleet! Ik kan wel juichen.

Hij was met een laatste vrachtauto, die munitie vervoerde meegereden. Die wagen rijdt nu achter ons in plaats van de truck en hij is intussen voldoende uitgerust om verder te lopen.

Voor ons boldert een hoge Brabantse boerenkar, volgeladen met militaire uitrustingsstukken.

Naar 't origineel van 31-3-40

Hoofdstuk III

We lopen nog steeds; de stilte van de nacht is een verademing. 't Zweet gutst me van 't gezicht, maar ik kan 't nog uren volhouden als 't moet. Ik begrijp niets van deze terugtrekking; maar ik puzzle er verder niet over. Sommigen beweren, dat 't verdedigings-systeem in Brabant is opgegeven en dat we nu achter de vesting Holland gaan. Tegen 't licht worden, komen we op bekend terrein: de Wolfsberg bij Asten. Ik kan me nog heugen, dat ik deze zelfde weg op een vredige Zondagmorgen terugliep van huize „Asten“, waar ik had zitten schetsen. Wat een verandering! Nu trekken we Asten binnen en gaan over de markt voorbij mijn Kwartier. 't Dorp is niet geëvaueerd, toch is 't er stil als was 't uitgestorven. Ik werp nog een blik op 't venster van mijn Kamertje, waar ik de vorige nacht nog van niets bewust heb gestapen. Op 't Koningsplein wordt halt gehouden. We steevenen door om onze seetie te bereiken. Nu eerst bemerk ik

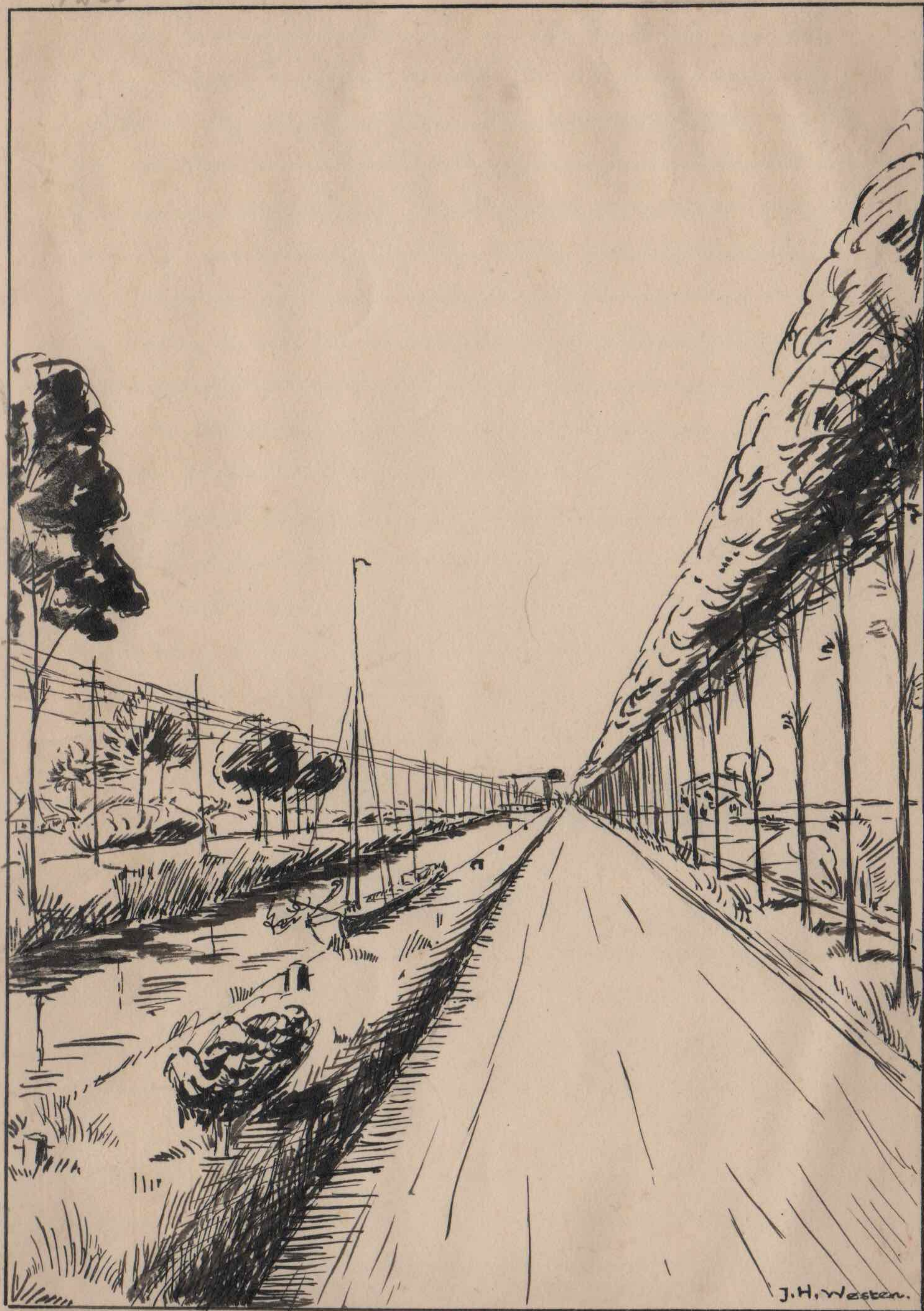
met hoevelen we hier zijn. Met trots meld ik Luit. van Weel mijn hele groep present. Hij klopt me op de schouder, waaruit ik begrijp, dat hij op ons al niet te veel meer heeft gerekend, verloren als we waren in de dolle tuimeling van de terugtocht.

Een kwartier rust; veldflessen vullen met water in de oude school, waar je de dingen haast op de tast kunt vinden, zo bekend ben je er. En dan weer vooruit!

Ik reken er nog steeds op, dat we in andere stellingen zullen worden gelegd. We gaan de weg op naar sluis II en daar de brug over. 't Is inmiddels klaar dag geworden. Weer wordt halt gehouden en ik zie, dat een sectie pag. bij de brug wordt opgesteld. We krijgen orders links-af langs de Zuid-Willemsvaart te gaan tot brug „Half twaalf.“ Dat is meer dan een half uur gaans Zuidwaarts.

Al dadelijk bemerk ik, dat hele compagnieën mannetje naast mannetje in de berm van de weg langs 't kanaal liggen opgesteld. Mijn God, dat is toch je reinste onzin! Geen enkele dekking met een brede sloot

De Zuid-Willemsvaart

43

en verder open terrein in de rug en een kanaal tussen hoge dijken voor je, waar de vijand tot op 20 m afstand kan naderen zonder gezien te worden. Terwijl we aftrekken en de laatste compagnie over de brug is, wordt ze met een donderende knal opgeblazen. Steeds meer wordt 't me duidelijk: dit moet een linie langs de Zuid-Willemsvaart voorstellen van Helmond tot Weert, want terwijl wij bij brug „Half twaalf“ halt houden, gaan ons nog hele compagnieën zware mitrailleurs voorbij, die nog zuidelijker tot sluis 12 en 13 worden opgesteld. Wij, bij brug „half twaalf“ hebben dit voor, dat daar een weg achteruit in de richting Someren-Heeze gaat, waarlangs we eventueel nog verder kunnen terugtrekken, want dat dit niet te houden is, snapt een kind. Terwijl we nog staan te wachten op nadere orders gaat ook brug „half twaalf“ eraan. Ik heb me gedekt op nog geen 20 m. afstand en 't is me alsof de luchtdruk me een eind achterwaarts over 't gras schuift. We gaan nu een 100 m. de zijr

weg in, voorbij de brugwachterswo-
ning en worden gelegerd in een
iets hogerop gelegen roggerveld. De
beide overgebleven stukken t.p.
worden daar gericht op de
schots en scheef nog in zijn heng-
sels hangende klapbrug en wij
graven ons zo goed en kwaad
als 't gaat in de rand van
't roggerveld in. De beide stukken
staan goed opgesteld met een
behoorlijk schootsvak, maar wij
geweerschutters kunnen links
of rechts van de brugwachters-
woning geen schot lossen zon-
der daar onze eigen troepen
in de rug te vuren. Daar lig-
gen we dus vrijwel werkeloos.
Nu ik mijn stuk kwijt ben, be-
halve de loop, die we nog bij
ons hebben, ben ik meteen van
't commando ontheven. We heb-
ben, zolang 't rustig blijft, tijd
om uit te rusten en enkelen pro-
beren zelfs om wat te slapen.
Ik begroet deze dag en de zon
als één, waarop ik al niet
meer gerekend heb. Het weer
is, nu de koude ochtendnevels
wat optrekken, schitterend!
Het overvliegen door Duitse
jagers en bommenwerpers is
ook weer begonnen en 't zal

ongetwijfeld aan hun vastgestelde opdracht gelegen hebben, dat ze ons hier zo rustig laten liggen. Luit van Weel heeft de kaart bestudeerd en vertelt ons nu, dat we hier weinig kans hebben om slaags te raken, want aan de andere kant van 't kanaal is een moeras en de weg, die op de brug uitkomt, is een binnenweg, die door de Duitsers niet dan bij hoge noodzaak zal worden genomen.

We krijgen een paar sneden brood en knappen weer wat op. Inderdaad blijft 't rustig tot ongeveer twaalf uur. Dan begint 't mitrailleurvuur bij sluis 11, waar we vanmorgen overgekomen zijn. Te zien valt er echter niets. Radioberichten kunnen we niet krijgen en de enkele ordonnans, die nog voor 12 uur langs 't kanaal is kunnen komen, meldt dat de Fransen in Tilburg en de Engelsen in Weert zitten. Van dit laatste bericht geloof ik al aanstonds niets, omdat ik niet snap, hoe die daar zijn gekomen, terwijl wij uit de Neerkant hebben moeten trekken.

't Zal om die tijd zijn geweest, dat Korp. de Vries ging doen alsof ie spoken zag. 't Was ook vroeger een aarts-simulant geweest, dus vertrouw ik hem nu ook maar weinig. In elke bewegende boom ziet ie nu een Duitser en burgers kun je volgens hem helemaal niet meer vertrouwen. Hij wordt op den duur bepaald lastig met zijn gejeuzel. Bij sluis II is 't nu toch bepaald niet pluis, je kunt er steeds duidelijker de mitrailleurs en mortieren horen. Tegen 3 uur weten we met zekerheid, dat de Duitsers er in bij sluis I en bij sluis II over zijn en in de richting Someren oprukken. Hoe dat gebeurd is, worden we niet gewaar. De bij en achter ons gelegen mitrailleur-compagnieën krijgen opdracht om in de richting van sluis II te tirailieren en ook onze sectie t.p. zal mee moeten. De bedoeling van deze manoeuvre is ongetwijfeld de reeds overgetrokken vijandelijke afdelingen te omsingelen en af te snijden en tevens te voorkomen, dat ons front wordt opgerold. Luit. van Weel voert tegen den bevelvoerenden kapitein aan, dat er bij zulk een manoeuvre voor

voor ons stuk geen doelen ^{zijn} en dat er bovendien met onze stukken niet te tiraileren valt, omdat de onderstellen ontbreken. We blijven dus liggen als bewaking van brug „half twaalf” en ter eventuele beveiliging in de rug.

De zware mitrailleurs trekken ons in verspreide orde voorbij. Er is hoegenaamd geen dekking in 't terrein, dat ze doorschrijden moeten, maar ze doen ook absoluut geen moeite om gedekt of gebukt voorwaarts te gaan, kennelijk omdat ze te vermoeid zijn.

Als ze me voorbijgaan, kijk ik ze aan als mannen, die een zekere dood tegemoet gaan, omdat ik me bewust ben, dat deze poging tegen de ongeremde Duitse druk geen kans van slagen heeft, waar ze op te kleine schaal wordt uitgevoerd.

Ik zie ze nu als stippen voor me door 't groene land waden en ik hoor de kapitein zijn bevelen schreeuwen. Hier en daar nog een fluitsignaal; dan is 't een half uur stil tot in de verte de eerste schoten knallen.

Kort daarop verschijnt een Duits verkenningsvliegtuig boven de voorttrek-

kende zwarte stippen, met een wijde boog vliegt het ook over ons heen en verdwijnt over de Zuid-Willemsvaart. We kunnen nog waarnemen, dat het aan de overkant een berichtkoker afwerpt, er valt tenminste een glinsterend voorwerp naar beneden.

Het geratel voor ons wordt heviger. Weer verschijnt het vliegtuig en begint stunts boven onze jongens uit te voeren. We horen zijn mitrailleur hevig ratelen; ook ploffen er nu bommen of granaten.

Te zien valt er weinig meer, dan een rokende puinhoop ver voor ons.

Het duurt ons uren, maar niemand keert terug. Het geratel begint te verstommen: het drama is uit! Volgens latere berichten zijn hier 32 van de onzen gesneveld w.o. sergt. Bruinooge, die ik goed gekend heb. Mijn collega Heida beweert ten minste, dat ie hem heeft zien voorbijtrekken en ikzelf heb er ook een lichte herinnering van.

't Is nu $\pm$ 5 uur en merkwaardig stil. We maken van de gelegenheid gebruik ons om de beurt te gaan wassen bij de put van de brugwachterswoning. We krijgen nu weer verbinding met de troepen, die verderop bij sluis 12 en 13 nog

liggen. Er moet nu een Franse pantser-trein naar ons op weg zijn. Luit. van Weel oppert nu 't plan Zuid-Westwaarts naar de Belgische grens uit te wijken om dan via België weer onze eigen linies te bereiken. De weg naar de vesting Holland rechtstreeks van hieruit is ons al afgesneden. 't Onderdeel waar we toe behoren is volledig opgelost of vernietigd. Voor we echter iets gaan ondernemen, zullen we eerst wat eten. Er is ergens brood opgeduikeld en in de brugwachterswoning worden eieren voor ons gekookt. Als ik aan de beurt ben en een eerste hap brood heb ingeslikt, wordt er meteen alarm gemaakt. Er komen eigen mensen langs 't kanaal van sluis II afgezakt. Ze worden aangehouden en ondervraagd. 't Zijn een stuk of tien overlevenden van 't drama van daarstraks en ze gaan verder hun eigen weg. Van de andere kant komt nu een luxe auto bestuurd door een luitenant en volgepakt met uitrustingsstukken. Hij stopt en gaat bij van Weel naar binnen, waar nader overleg wordt gepleegd. We krijgen order om op te breken. 't Is inmiddels zeven

uur n.m. Onze stukken moeten in de auto geladen worden, maar door de deuren kunnen ze er niet in. Ik probeer met de kolf van 't geweer de achterruit stuk te slaan, maar dat lukt niet, tot mijn eigen verbazing. Dan wordt 't bovenluik opengeschoven en gaan ze zo naar binnen. De lopen steken er ver boven uit. In halve looppas gaat de sectie nu achter de wagen aan tot sluis 12. Er wordt gemompeld, dat we teruggaan naar de stellingen in de Neerkant, want geen Duitser heeft daar nog een voet ingezet. Dat zou kunnen, want we zijn er nu niet ver meer af. Of zijn we nu toch op de terugweg? Aan de overkant van 't kanaal zie ik een compagnie stil en zwijgend tegen 't struikgewas gedrukt staan. Bij sluis 12 staan nog hele colonnes met pag-geschut en zware mitrailleurs. Langs de weg, die we nu langs gaan, ligt de berm bezaaid met dekens, tentzeilen, uitrustingsstukken en koffers. We slaan nu rechtsaf een zijweg in, waar we achter een boerderij halt houden. Er worden bevelen gegeven en indelingen gemaakt. Enkele troepen trekken af. Een stuk pag. wordt

achter een haag aan de overzijde opgesteld. We wachten tot 't begint te donkeren. Niemand weet, wat er gaat gebeuren of wat 't doel is van deze manoeuvre. We krijgen onze opstelling eveneens aan de overzijde, waar onze stukken worden afgeladen bij een boerderij. Ze worden op de weg opgesteld, de een naar 't Zuiden, de andere naar 't Noorden. Twee schutters erachter en twee korporaals er bij. De rest krijgt bevel zich op 't erf te installeren voor de nacht. 't Is er erg rommelig en in 't donker loop je ergens tegenaan of struikel je over iets. Ik leg me tegen de haag. Straks is 't mijn beurt, ik kan nu nog wat rusten.

Heb ik geslopen? Ik weet 't niet, maar nu ratelen er weer mitrail- leurs. Als ik huiverend en stomme- lend opsta, zweven er voor en links en rechts van ons lichtkogels in de lucht. Als er een dooft, komt er een nieuwe voor in de plaats. Geel licht, dat op natrium- licht lijkt. 't Is nu mijn beurt voor de aflossing bij 't stuk. Ik kruip naar mijn plaats op de weg. Een van de jongens ligt erachter. Hij kan niet richten in de duisternis

alleen zo ongeveer over de weg vuren, zegt hij me. Vóór ons, op een 40 pas afstand, staat een zware mitrailleur, wijst hij mij. Die zit ons in de weg. 't Vuren wordt heviger. Ordonnansen komen en gaan. Ik kan horen wat ze melden. Een sergeant komt terug en meldt, dat zijn hele sectie er van door is. De kapitein zegt: „Dat versta ik niet,” en stuurt hem terug. De situatie wordt hopeloos. We worden volkomen ingesloten. Mitrailleur kogels ketsen op 't wegdek. De mitrailleurist vóór ons is geraakt, we kunnen hem horen rochelen. Mijn schutter begint over te geven. Ik stuur hem weg, maar kan geen andere mee terug krijgen. Ik ga zelf achter 't stuk liggen en probeer iets door de vizierkijker te zien. Nog steeds drukte om me heen van gaande en komende manschappen. Ik zie nu bij 't licht van de lichtkogels lange krullende sliertens in de lucht. Hoe lang duurt dit nu al? Ik weet 't niet. Dan 't bericht: de eerste Duitsers komen over de sluisdeuren. Dan zijn ze geen 300 m. van ons af. De kapitein beweert, dat er geen terugweg mogelijk is. We zijn volkomen ingesloten. Luit. van Weel

MINISTERIE VAN OORLOG

AFDEELING A I

No. 3813.

Machtiging

TOT HET DRAGEN VAN HET OORLOGSHERINNERINGSKRUIS MET DEN GESP „NEDERLAND MEI 1940”

Het Hoofd van de Afdeling A I van het Ministerie van Oorlog;
Gelet op het gestelde in het Koninklijk Besluit van 16 Maart 1944
No. 6, zooals dit sedert herhaaldelijk is gewijzigd en aangevuld, en
de laatstelijk gewijzigde Beschikking van den Minister van Oorlog,
d.d. 19 April 1944, No. 28 (Legerorder 1944, No. 6);

Ten deze handelend namens den Minister van Oorlog;
Verleent machtiging tot het dragen van het

OORLOGSHERINNERINGSKRUIS

met den gesp voor bijzondere krijgsverrichtingen

„NEDERLAND MEI 1940”

aan: de *dpL.* Korporaal J.H.T.J. WESTEN,
van het wapen der infanterie.

'S-GRAVENHAGE, ... 8 Mei ..... 194.....7.

Het Hoofd van de Afdeling A I,

T. Pauwe

T. PAAUWE
Van het verlenen van deze machtiging moet aantekening worden gehouden op de contrôlelijst
en in het zakboekje

Ⓐ 13759 - '46

alleen zo ongeveer over de weg ver-
ren, zegt hij me. Vóór ons, op een
40 pas afstand, staat een zware

Die zit
rdt hevi-
en gaan.
en. Een
eldt, dat
oor is.
ursta ik
ig. De
ve wor-
v. Mikrail-
gdek.
geraakt,
chelen.
te geven,
kan geen
n. Ik ga
en pro-
er te
n me
mende
bij 't licht
krullende
oe lang
eet 't niet.
Duitsers
en. Dan
is af.
er geen
zijn vol-

Komen ingesloten. Luit. van Weel

MINISTERIE VAN OORLOG

AFDEELING A I

No. 3813.

De model-versierselen zullen t.z.t. worden nagezonden.

Machtiging

TOT HET DRAGEN VAN HET OORLOGSHERINNERINGSKRUIS MET DEN GESP „NEDERLAND MEI 1940”

Het Hoofd van de Afdeling A I van het Ministerie van Oorlog;
Gelet op het gestelde in het Koninklijk Besluit van 16 Maart 1944
No. 6, zooals dit sedert herhaaldelijk is gewijzigd en aangevuld, en
de laatstelijk gewijzigde Beschikking van den Minister van Oorlog,
d.d. 19 April 1944, No. 28 (Legerorder 1944, No. 6);
Ten deze handelend namens den Minister van Oorlog;
Verleent machtiging tot het dragen van het

OORLOGSHERINNERINGSKRUIS

met den gesp voor bijzondere krijgsverrichtingen

„NEDERLAND MEI 1940”

aan: de dpl. Korporaal J.H.T.J. WESTEN,
van het wapen der infanterie.

'S-GRAVENHAGE, ... 8 Mei ..... 194.....7.

Het Hoofd van de Afdeling A I,

T. PAAUWE

T. PAAUWE
Van het verleenen van deze machtiging moet aantekening worden gehouden op de contrôlelijst
en in het zakboekje

Ⓐ 13759 - '46

alleen zo ongeveer over de weg ver-
ren, zegt hij me. Vóór ons, op een
40 pas afstand, staat een zware

Die zit
de hevi-
en gaan.
en. Een
ldt, dat
oor is.
rsta ik
g. De
ve wor-
. Mikrail-
dek.
geraakt,
chelen.
te geven.
kan geen
r. Ik ga
en pro-
er te
n me
mende
bij 't licht
krullende
de lang
eet 't niet.
Duitsers
en. Dan
is af.
er geen
zijn vol-

Komen ingesloten. Luit. van Weel

wil 't met onze sectie toch proberen. Snel verzamelen en de stukken onklaar gemaakt, door er de sloten uit te halen, die we meenemen. Zwijgend gaan we achteruit. 't Is angstig stil geworden, alleen 't kletteren van 't beslag onder onze schoenen is hoorbaar, hoe zacht we 't ook aanleggen.

We gaan nu door Someren-Eind, lopen door de stille dorpsstraat eerst nog mis, keren terug en slaan dan af in de richting van de kerk. Waar de huizen ophouden drukken we ons tegen hagen en struiken in de duisternis en wachten. Er komt ons een patrouille wielrijders achterop, die zich bij ons aansluit.

Daar komt nu ook de rest van 't bataljon, zelfs enkele auto's. We gaan voorwaarts over een landweg, langs een kerkhof, over een wijde hei. De lichtkogels hangen nu achter ons, 't vuur is opgehouden. Zijn we er door? Over een rulle zandweg gaan we nu geruisloos verder. De sectie t.p. vormt de spits. Ik heb nu ook mijn ransel achtergelaten, ik weet niet eens precies meer waar en wanneer. Mijn rechterhand houdt de geweerriem, de linker

Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen

RIJKSINSTITUUT VOOR OORLOGSDOCUMENTATIE

Amsterdam -- Den Haag

AMSTERDAM, October 1948

Zeer Geachte Heer,

Het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie staat in geregeld contact met de Sectie G VIII van de Generale Staf, die de bestudering van de militaire gebeurtenissen in Nederland van 1939 tot Mei 1945 alsmede de geschiedschrijving daarover tot taak heeft. Het Rijksinstituut heeft aan deze Sectie reeds talrijke gegevens ter beschikking gesteld. Dat is uiteraard tot dusver niet geschied met de dagboeken, welke ons ter vertrouwelijke kopiëring toegezonden werden. Naar mijn mening is Uw dagboek echter van grote waarde voor de militaire geschiedschrijving.

Ik neem daarom de vrijheid, mij tot U te wenden met het verzoek, of U wilt goedvinden, dat wij de fotocopie van Uw dagboek aan de Krijgsgeschiedkundige Sectie van de Generale Staf ter inzage en bestudering toezenden. Mocht U menen, aan dit verzoek geen gevolg te kunnen geven, dan zullen wij natuurlijk Uw weigering ten volle respecteren.

Het is de bedoelde Krijgsgeschiedkundige Sectie van de Generale Staf bekend, dat uit de door ons verzamelde fotocopieerde dagboeken niets gepubliceerd mag worden zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Wilt U zo vriendelijk zijn, mij in de bijgevoegde enveloppe mee te delen, of U ons het gevraagde verlof verlenen kunt? Voor de toezending van Uw antwoord betuig ik U bij voorbaat mijn dank.

Hoogachtend,

L. de Jong

Drs L. de Jong
Chef van het Rijksinstituut
voor Oorlogsdocumentatie

RIJKSINSTITUUT VOOR OORLOGSDOCUMENTATIE

(Rijksinstituut voor de Documentatie en de Geschiedschrijving van Nederland in Oorlogstijd)

Directie: Prof. Mr. N. W. Posthumus, A'dam; Prof. Mr. B. H.

O. Hermesdorf, Nijmegen; Prof. Dr. Z. W. Sneller, Rotterdam.

AMSTERDAM, Heerengracht 479

's-GRAVENHAGE, Pompstationsweg 7

NIJMEGEN, Groesbeekscheweg 195

ROTTERDAM, Bergsingel 124

Amsterdam, 22 Juni 19 46
Tel. 30065

Den Heer J.H. Westen
Hoofd R.K. School
Grotestraat 45
B e d u m.

J.S.

Zeer geachte Heer,

Per aangeteekende zending stuur ik U hierbij Uw dagboek terug dat U zoo vriendelijk waart eenigen tijd aan ons Instituut af te staan.

Ik moge van deze gelegenheid gebruik maken om U nogmaals, mede namens het Directorium van het Rijksinstituut mijn bijzonderen dank te betuigen voor Uw medewerking. U kunt er van overtuigd zijn dat deze voor het historisch onderzoek naar de jaren der Duitsche bezetting tot in lengte van generaties van de grootste beteekenis zal zijn.

Tot wederdienst gaarne bereid, teken ik met de meeste hoogachting,

Drs. L. de Jong
Chef van het Rijksinstituut
voor Oorlogsdokumentatie.

heb ik in de jaszak. Ik bid de rozenkrans, langzaam, op de maat van mijn pas. Ik kan nu niet vlug bidden. 'k Heb nooit geweten, dat ik 't zo zou kunnen: voor mijn gezin, voor al de jongens hier voor en achter me. Ik beloof O.L.Vrouw van Ommel een beëvaart als we 't redden. 't Wordt steeds stiller. We gaan langs enkele verlaten huizen, een enkele keer slaat een waakhond nijdig aan. Een paar vluchtelingen sluiten zich bij ons aan. Bij een wegsplitsing trommelt Luit van Weel een boer uit zijn bed, die inlichtingen geeft. We gaan nu volgens van Weels oorspronkelijk plan Zuid-Westelijk in de richting Sterksel-Maarheze. Misschien kunnen we de bossen daar nog voor de morgen bereiken. Die bossen bij de grens kent hij. Heel de zwijgende troep krijgt nieuwe moed. Ik bid maar en loop. We gaan nu over smalle paden dwars door de hei. Achter ons rijden enkele auto's stapvoets door kuilen en over bulten. 't Plan lukt niet helemaal, we leggen wel een flink eind af in de gewenste richting, maar 't daglicht begint verdergaan onmogelijk te maken. De hei maakt nu plaats voor grote bossen. We lopen zover 't nog even gaat en zoer

ken dan dekking in 't struikgewas
Ik tuimel om van slaap en inspan-
ning. De eerste vijandelijke vlieg-
tuigen kruisen al boven onze hoofden
en in de verte klinkt 't dofte ge-
dreun opnieuw van granaten en
geschut. Ik val in een diepe droom-
loze slaap. Als ik wakker word,
is alles om me heen in beweging.

Hoofdstuk IV.

Nu is 't Pinksteren, 12 Mei en Moe-
derdag. Ongelooflijk! De zon
staat al hoog aan de hemel
en de naaste omgeving ademt
rust en vrede. Toch wordt er in
de buurt nog hevig gevochten te
oordelen naar 't ratelen van
machinegeweren.

De Duitsers zijn Eindhoven binnen-
gerukt, muziek op de pleinen. Dat
zijn de laatste nieuwtjes.

Bij Tilburg wordt door de Fran-
sen gevochten als leeuwen.

Ik monster de manschappen eens,
die hier om me heen liggen.

't Is een hutspot van alle moge-
lijke wapens en onderdelen:
30 R.J., 29 R.J., 4 C.B., motordienst,
wielrijders, politietroepen, ge-
neeskundige dienst, maréchaus-
see, alles bij elkaar een 200 man.

Ook zie ik nu eerst, wat voor officieren we bij ons hebben: twee majoors, een vijftal kapiteins en een aantal luitenanten, totaal 22 man. Dat is rijkelijk veel voor zo'n betrekkelijk kleine troep. Kleine troepjes verdwaalden en enkele vluchtelingen uit de buurt voegen zich nog bij ons.

We kunnen nu op de rij af een gekookt ei gaan halen bij een van de kapiteins, die er mee op de rand van een greppel zit. Daar worden we meteen genoteerd: naam, rang en onderdeel.

In de buurt moet een flinke boerderij zijn, daar wordt nu pap voor ons gekookt.

Er scharrelen wat burgers bij de officieren rond, dat zijn mensen uit de buurt, die een oogje in 't zeil houden en ons van berichten voorzien.

Rustig ter plaatse blijven is nu de boodschap. Er worden voor alle zekerheid rondom wat posten uitgezet, om te voorkomen, dat we ~~niet~~ overrompeld worden. Bij de officieren worden nu kaarten geraadpleegd en plannen gemaakt.

We hebben 't rustig en voelen ons opveren nu we wat geslapen en gegeten hebben. Zo wordt 't 12 uur in de middag. We zullen gedekt door 't bos wat verder gaan, we verzamelen en ik merk, dat bij onze sectie t.p. nu Korp. de Vries ontbreekt. Die is met geen mogelijkheid verder te krijgen en blijft op de boerderij achter, terwijl wij $\pm$ 1 km. verderop gaan. Daar trekken we nu weer 't bos in en zitten in lange rijen in de brandgreppels te roken. Tegen twee uur krijgen we pap. Daarna gaat mijn groep onder Luit. van Weel op verkenning uit naar de spoorbaan Eindhoven-Weert. We liggen daar een uur uit te kijken, maar er passeert niets, dan een paar spoorwegarbeiders. Als we terugkomen wordt een laatste krijgsraad gehouden en wachten we op 't invallen van de duisternis. Luit. van Weel krijgt weer zijn zin. We zullen proberen weer door de Duitse linies heen te breken en vannacht achter Valkenswaard te geraken. Dat is te voet een hele tocht, maar

't is te doen. Twee gevaarlijke punten moeten we daarbij passeren: de spoorbaan en parallel daaraan aan de weg Leende-Maarheze, die beide al in handen van de Duitsers zijn. Dat oversteken moet in de diepste stilte gebeuren en dus krijgen we order alles wat rammelen kan aan eetketels, broodzakken, enz. vast te binden of weg te werpen. Ook mag er van nu af onder geen voorwaarde meer geschoten worden, wat ons in de weg komt, moet met de bajonet worden opgeruimd. Alle fietsen en auto's, die tot hier toe zijn meegegaan, moeten worden achtergelaten en onbruikbaar worden gemaakt.

't Beslag onder onze schoenen, waar we de vorige nacht zoveel hinder van hebben ondervonden, halen we er met de bajonet onder weg.

De sectie t.p. zal spitspatrouille lopen en verder worden er 5 groepen elk van ± 40 man gevormd, omdat een trein van 200 te veel in de gaten zal lopen. Tussen elke groep een ruimte van 2 à 300 m. Er gaat een boer mee om ons de weg te wijzen over

de nu volgende hei. Bedaard en kalm maken we onze voorbereidingen tot de duisternis valt en we verzamelen. De sloten van onze stukken worden hier weggegooid. Alleen aan die stukken heeft onze sectie al voor f30.000 materiaal vernield.

Als we voor 't vertrek klaar staan, blijkt, dat één van de luitenant's nog een hondje bij zich heeft. 't Beest doet nu niets anders, dan blaffend langs de troep rennen. Trijzenaar, onze slager, krijgt order hem van kant te maken. Hij probeert hem te wurgen, maar kan 't niet voor elkaar krijgen. Dan steekt hij ernaar met zijn bajonet en slaat daarbij zijn hele geweer aan stukken, terwijl de hond jankend wegrent, nu zonder terug te komen.

Luit. van Weel heeft de leiding. Wij t.p.-ers hebben een onbeperkt vertrouwen in hem.

Onze gids gaat met twee man voorop. Dan volgen wij.

Ik loop met Joosten en Heida, mijn medekorporaals voorop, maar ik raak ze al spoedig kwijt; ze laten steeds anderen passeren en lopen al spoedig in

't achterste gelid.

Spoedig zijn we 't bos uit, gaan dan eens rechtsaf, dan weer linksaf, dan een brug over en komen nu op een wijde vlakte.

't Is bijna volle maan en ik zie achter me lange slierten helmen glimmen in 't bleke licht.

In volkomen stilte gaan we voorwaarts. Na een uur is 't mijn beurt om spits te lopen.

We komen nu bij de spoorbaan. De hei heeft hier plaats gemaakt voor weilanden. Hele kudden vee, opgeschrikt door onze nadering, rennen hier in de weiden met ons mee.

Ik maak me nog bezorgd, dat hun geloei en 't dreunen van hun hoeven ons zullen verraden. Er is echter geen vuiltje aan de lucht en in looppas nemen we de spoorbaan.

Ik loop weer, precies als de vorige nacht, mijn rozenkrans te bidden. Ik weet nu ook, dat er meerderen zijn, die 't doen. Onze gids loopt met zijn fiets aan de hand tussen ons in.

Een 2 à 3 km. verder stopt ie en wijst ons de weg, die we over moeten. Hier gaat hij terug en als we hem bedanken, antwoordt

hij met een: „God zegen jullie“
en „we zullen elkaar wel terug
zien in de Eeuwigheid“.

We trekken voort op de weg aan.
Al van verre is te zien, dat er
ieder ogenblik lange colonnes
voertuigen over razen. Als we
dichterbij komen, lijkt 't ons bij-
na onmogelijk er zo overheen
te komen. Bovendien bemerk
ik, dat ze even rechts van
ons stoppen of langzamer gaan
rijden en dan weer aanzet-
ten. Daar moet een post staan,
maar in dat geval is de
overtocht helemaal onmogelijk.
Ik laat Luit. van Weel waar-
schuwen, die er daarop met
één man militaire politie op
af gaat. We liggen nu vlak-
bij, maar kunnen geen post
waarnemen. In ons voordeel
is de maan nu ondergegaan
en de omgeving is nu pik-
donker. Wel zien we nu duide-
lijk Duitse troepentransporten,
pantser treinen enz. voorbij gaan.
Ze rijden zonder of met afge-
schermde lichten, als ze ons
voorbij zijn flikkeren hun rode
achterlichten op. We zullen van
een korte onderbreking gebruik
moeten maken om er groep

voor groep over te gaan.

Na een kwartier krijgen we onze kans: de weg is vrij!

Ik spring en waad door een flinke sloot, ren de berm op, de weg over en kom aan de overzijde in een weiland terecht. Een honderd meter

verder ga ik liggen en wacht op de troep, die volgen moet.

Met tussenpozen lukt 't groep na groep. Maar wat nu?

In plaats van op een zijweg, zijn we nu in polderland terechtgekomen en bij 't voortgaan staan we elke 100 à 200 m. voor prikkeldraad.

Twee man met draadtangen gaan nu vooruit om ons een doorgang te knippen.

Al spoedig hebben we links van ons een kronkelend beekje (de Dommel). Voor ons zien we nu de horizon oplichten en een rosse gloed ver-raadt, dat in die richting de strijd nog gaande is. Heel zwak klinken detonaties tot ons door. De officieren raadplegen de kaart bij 't licht van een zaklantaarn, terwijl wij er in een kring omheen staan om 't licht af te scherm.

Volgen we deze beek, dan komen we verkeerd uit; we moeten er dus over. Maar een brug of vlonder is nergens te vinden. Bij 't zoeken naar een doorwaadbare plaats, blijkt de beek verderop steeds breder te worden. Er zit niets anders op: we moeten terug naar 't begin, terug dus door al 't prikkeldraad en over al de sloten, die we heen in pikkedonker ook al zo moeizaam genomen hebben. Op een iets minder ongunstig punt ga ik als één van de eersten door de beek. Tot de middel ben ik drijfnat, 't water sjokt in mijn schoenen.

Als eindelijk de hele troep over is, vinden we spoedig een weg, die ons in de goede richting brengt, maar dan hebben we met heen en weer trekken en zoeken een kostbare $2\frac{1}{2}$ uur verloren en de oostelijke hemel begint al te lichten.

In geforceerd marstempo gaat 't verder één, anderhalf uur, tot we opnieuw aan 't dwalen raken. Boerderijen of huizen zijn in geen velden of wegen te bespeuren, dus is 't vra-

gen naar de weg onmogelijk. Ook de kaart geeft geen uitkomst, want men is 't niet eens over 't punt waar we ons bevinden. Dit laatste stuk weg hebben we nu al vier maal afgelegd, tweemaal heen en tweemaal terug. De hele troep raakt uit elkaar, langs alle zijpaden in de buurt zwerft wat en 't ergste is: 't is bijna volslagen licht en de eerste vliegtuigen gieren al hoog over ons heen.

We rennen uit 't open terrein naar waar we in de verte wat bos zien. Zo bereiken we eerst een bos-perceel zonder voldoende onderhout ter dekking en vandaar een jonge dennen aanplant, waar we voldoende kunnen schuilen. De één na de andere dwalende troep komt naar ons afzakken en spoedig is toch weer de hele zaak compleet.

't Eerste wat ik doe, is: mijn schoenen uittrekken en van sokken verwisselen, want ik heb nog een paar droge in mijn eetketel. De natte sokken hang ik te drogen evenals

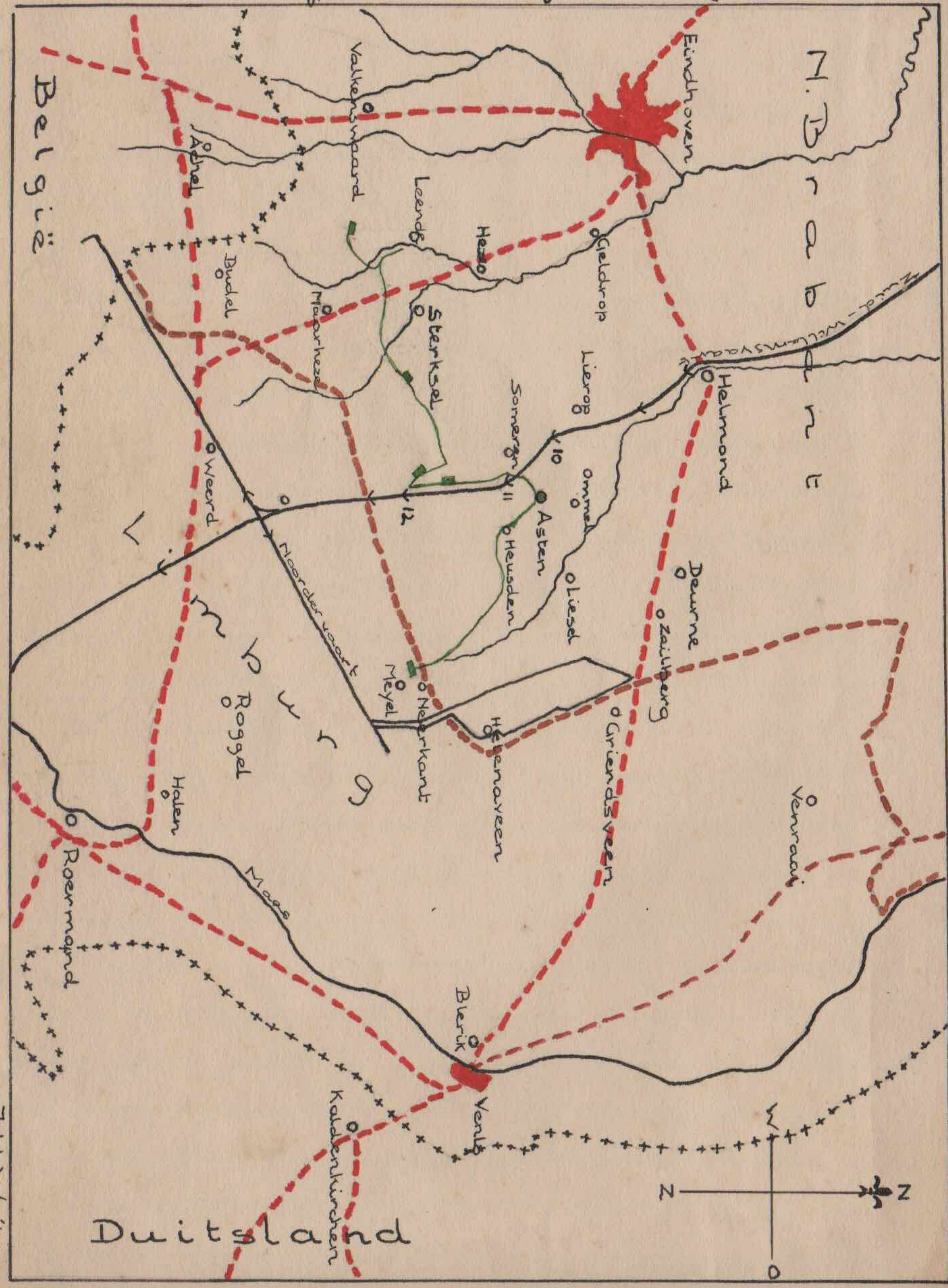
mijn puttees en ik probeer wat te slapen in mijn overigens kletsnatte plunje.
 We hebben ons doel niet bereikt, 't zal een nieuwe nacht kosten om er door te geraken, want de Duitsers zitten ook hier al links en rechts van ons. Zo begint de 2e Pinksterdag.

Hoofdstuk V

Als ik wakker word, is er al contact met de boeren en kunnen we een beker melk en later een ei gaan halen. De meesten zijn al begonnen aan hun noodrantsoen. Dat doe ik nu ook en ik knabbel één van mijn scheepsbeschuiten op. Nu hoor ik, waar we ons bevinden: Leender-Strijp heet 't hier, een kleine negorij niet ver van de grens en 't bosje, waar we in liggen is een vermaard smokkelaarsbos. We hadden 't volgens de boeren niet beter kunnen treffen, want rondom lopen enkel doodlopende wegen en paden en geen Duitsers, die ons hier zal zoeken.

Onze tocht en de legering achtereenvolgens te Nierkant L. bij brug, Half-Twaalf te Someren-Eind in de bossen bij Sterksel en te Leender-Strijp

De Brabantse-Limburgse grens geeft tevens 't verloop van de Peelstelling aan.

Toch blijft waakzaamheid geboden, vooral voor vliegtuigen, hoewel nu meteen verklaard is, waarom wij zo aan 't dolen zijn geraakt. Er worden weer posten uitgezet, maar vuren blijft strikt verboden. Men zal ons op de hoogte houden van radio-berichten, maar er is nu al genoeg bekend, dat 't overschrijden van de grens hier in de buurt ons bitter weinig zal helpen, omdat ook de Belgen daar reeds op de terugtocht zijn. In de middag, die verder rustig verloopt, (we horen vandaag voor 't eerst geen mitrailleurvuur of bombardementen) horen we, dat de Fransen bij Tilburg oprukken en dat nieuwe versterkingen worden verwacht. Dat opent nieuwe perspectieven. Ik ben toevallig in de buurt als de officieren onder elkaar hoge ruzie hebben over 't bevel. Me dunkt, dat Luit. van Weel tot nu toe 't bevel heeft gehad. Hij was 't toch, die de plannen maakte en uitvoerde! Ik hoor één van de majoors Luit. van Weel zelfs dreigen met de Krijgsraad. Welja, dat wil hij ook nog wel op zijn rekening nemen.

Nu blijkt 't, dat van Weel weer
gebroed heeft op nieuwe plannen
en dat de hoge heren 't er niet
mee eens zijn. Ten slotte weet
van Weel zijn idee toch door
te drijven en hij en Kapt. van
Haeden zullen 't bevel voeren o-
ver deze zelfstandige expeditie.
S avonds staan we in de rij
voor één slokje melk en krijgen
we een plak brood met spek er-
op. Dan wordt ons 't volgende
meegedeeld. Doortrekken naar
België heeft geen doel meer.
Onze kans ligt nu bij de Fran-
sen in Tilburg, maar 't is even
doelloos daar nu heen te
trekken midden door de
strijdende partijen heen. 't Is
beter af te wachten tot de
Duitsers op de terugweg zijn,
dat kan morgen reeds 't ge-
val zijn en daarom blijven we
dus deze nacht afwachten
in dit bos. De posten worden
tegen de nacht verdubbeld
en, wie nog een deken heeft,
kruipt er onder. Ik zelf heb niets
anders meer dan mijn overjas,
waar ik me zo goed mogelijk
in wikkel. Als hoofdkussen
fungeert de helm met de bolle
zijde op de grond en de binn-

kant gevuld met puttees en veldmuts. Er zijn hier mos en denneraadlen genoeg om zacht te liggen. Midden in de nacht word ik steen-verkleumd wakker. Ik loop op 't kleine plekje, waar ik tussen de anderen heb gelegen heen en weer, één uur, twee uur. Dan is 't voor de sectie t.p. tijd om de wacht af te lossen en ga ik op post tot zes uur. De duisternis maakt plaats voor de ochtendnevel en ik heb de toren van Leende nu voor me, zoals ik de toren van Meyel voor me had op de eerste dag van de oorlog. In Leende moeten nu Duitse afdelingen zware mitrailleurs gelegerd zijn. Als ik om zes uur van de post ga, kan ik de troepen horen voorbijgaan, ik kan zelfs woordelijk verstaan, wat ze zingen. We liggen er toch dicht op!

Nu komen de boeren weer met nieuws. De berichten van gisteren over 't optrekken van de Franse troepen blijken wat al te rooskleurig te zijn geweest. Luit. Tops krijgt bezoek van een familielid uit Eind-

hoven. Hoe die jongen aan de weet is gekomen, dat wij hier liggen, is me een raadsel, maar hij is er en brengt eveneens berichten. Niet in Tilburg, maar bij Breda wordt hevig gevochten. Van verder trekken zal dus niets meer kunnen komen en we liggen hier dus doelloos en onze situatie is hopeloos. Tegen tien uur vertellen de boeren, dat burgers door de bezetting ongemoeid worden gelaten en dat er elders al heel wat militairen in burger tussen uit zijn gegaan. De Duitsers hebben intussen in 't dorp beslag gelegd op alle melk en op bijna alle levensmiddelen. 't Enige, dat de boeren ons nog geven kunnen is voederbieten in plakken gesneden. Ik eet er een paar. Ze zijn lichtelijk zoet en idem zoveel bitter, maar ze bevatten veel vocht, dus helpt 't meteen tegen de dorst, want 't water is hier gewoon niet te drinken, moeraswater, en wat de boeren uit hun putten brengen is niet veel beter. Ik ben niet tegen typhus ingeënt en daarom extra op mijn hoede.

De boerenmensen gaan heen met de belofte over een uur met burgerkleren terug te zullen komen. Inderdaad komen ze een uur later met zakken vol oude broeken, jassen en overalls. Eén van de eersten, die in zijn onderbroek staat om zich om te trekken, is één van de majoors, dezelfde, die al eens op zijn vingers werd getikt, omdat ie steeds 't eerst bij de menage zat. Ik wek Luit. van Weel, die ligt te slapen en zeg hem in een paar woorden, wat er aan 't handje is. Van Weel op den majoor af, met getrokken pistool, waarmee hij hem gelast, onmiddellijk zijn uniform weer aan te trekken. Dat helpt!

Inmiddels is het onder de jongens een wilde troep geworden om toch maar aan burgerkleding te komen.

Wapens, gasmaskers, uitrustingen, uniformen gaan tegen de grond en 't burgergoed wordt aangetrokken. Ik sta er bij een harde strijd tegen mezelf te strijden, vooral als ik aan mijn vrouw en kinderen denk. Op een afstand staat

een van de officieren met hese stem het Wilhelmus te zingen. 't Is een situatie om je hoofd bij te verliezen. De officieren hebben hun manschappen niet meer in de hand, alle discipline is opeens zoek. Dit wordt ook mij te machtig en ik heb al half besloten mee weg te gaan, als Boeters, een jonge tuinder uit 't Westland, die door de anderen voor niet helemaal vol werd gesleten, zegt, terwijl hij naast me staat: „Ik ben wel geen soldaat, en vechten kan ik moeilijk, maar ik ben toch ook geen lafaard.“ Prachtig gezegd Boeters, dat is manmetaal! Je hebt gelijk, ik heb mijn vrouw nog vanuit de stellingen geschreven, dat ik mijn plicht zal doen. Ik zal ze doen! De strijd met mezelf is uit, mijn besluit staat vast: ik blijf. Ik zoek een woord van steun bij onzen Luit. van Weel. Ik heb me tot nu toe witerlijk goed kunnen houden, maar nu sta ik bij hem te huilen als een kind. Hij zegt me, dat hij wel weet, wat ik geleden moet hebben, als ik hem praat over mijn vrouw en kinderen, waar

ik met hart en ziel aan hang, maar dat ik goed doe met te blijven. Ik help Zevenbergen, die een blauwe overall heeft opgedrukteld aan mijn grijze burgersokken, die nog steeds hangen te drogen. In kleine troepjes of alleen trekken ze weg. Bij latere telling zijn er een 30, die de plaat hebben gepoetst, van onze t.p. een man of 5, waaronder Heida en Joosten, mijn collega-korporaals. Ik ben nu de laatste overgebleven korporaal van de sectie t.p. 'k Vind 't niet prettig, dat ze de moeite niet hebben genomen om afscheid te nemen, want ik heb ze niet zien weggaan. Ik hoor Kapt. van Haalen opmerken tegen één van de andere officieren, dat er toch meer flinke kerels zijn, dan de meeste officieren hadden verwacht, maar tegen ons, die nu bij elkaar onder de bomen liggen, zegt hij: „Jullie zijn geen soldaten, jullie zijn vermoede burgers“ en wijzende op de groep officieren verderop vervolgt ie na een kleine pauze: „en die, daardát zijn ook ver-

mondde burgers.

Onder de bomen ligt 't nu vol uitrustingsstukken, wie te kort komt, kan nu zijn boeltje aanvullen. De boeren krijgen de overgebleven burgerkleden toegesmeten, wij willen er niets meer van weten. Ze hebben zich zo uitgesloofd en nu krijgen ze nog stank voor dank.

Er wordt nu druk gedelibereerd over overgave. Daar volgt natuurlijk krijgsgevangenschap op, maar ik zie geen andere uitweg en de meeste officieren denken er precies zo over.

Luit. van Weel is van oordeel, dat daar nog niets geen haast bij is en dat we daar morgen wel nader over kunnen praten.

In elk geval blijven we deze nacht nog hier. De boeren verzekeren, dat 't hele dorp inmiddels weet, dat we hier liggen, maar de bezetting, die intussen sterk is verminderd, weet van niets en zal 't ook niet weten. Voor morgen zal de burgerij samen voor betere en meerdere voeding zorgen.

In afwachting en zelfs vooruitlopende op wat morgen zal worden beslist, komen nu de oor-

logs zakboekjes voor de dag en worden onze situatie en onze rechten en plichten als krijsgesvangenen daarin ijverig nagepluisd. Zo valt de avond hier voor de tweede maal en ik ga op mijn beurt op post.

Als de duisternis valt, word ik afgelost. Bij mijn terugkomst in de sectie is Luit. van Weel daar juist met de laatste beslissingen in verband met de via Luit Tops ontvangen nieuwsberichten.

Morgen zal er worden overgegeven, dat staat vast. De troep raakt gedemoraliseerd en de jongens zijn uitgeput. Voor de grote hoop is 't niet langer vol te houden: "Dekken, bommen stilhouden, doorgeven", wordt de meesten een obsessie.

De meeste officieren denken er precies zo over, maar er zijn een paar ("Luit. van Weel en kapt. van Haalen", denk ik bij mezelf), die verder willen trekken. We weten nu, dat de Duitsers alleen langs de hoofdwegen optrekken en dat ze geen patrouilles langs de binnenwegen of door 't veld sturen. Een kleine groep kan er gemakkelijk tussendoor en daarom zullen een twin-

tigtal vrijwilligers verder mee kunnen. De voeding zal voor hen niet te overvloedig zijn - meer dan gras en boomblaren kan Luit. van Weel niet beloven - maar hij heeft een Frans officier gekend, die 't daar 4 weken op heeft uitgehouden en wat we meer krijgen is winst.

Dit hele verhaal doet Luit. van Weel kennelijk 't eerst aan zijn eigen sectie en we voelen, dat hij op een groot deel van ons rekent. Ik geef me als vrijwilliger op met nog 15 anderen. De rest krijgt te horen, dat ze als krijgsgevangenen een nauwkeurig omschreven positie hebben en dat ze in elk geval beter uit zullen zijn, dan degenen die er in burger tussen uit zijn getrokken, want dat is in de grond van de zaak desertie geweest, in feite dus een krijgstuuchtelijk vergrijp, hoewel de situatie veel verontschuldigt en 't oogluikend werd toegestaan. Ik ga liggen, maar kan van spanning en honger de slaap niet vatten. Ik heb me nu wel opgegeven, gedreven door mijn plichtgevoel en in blind

vertrouwen op Luit. van Weel,
 maar nu strijd ik met mijn
 zucht tot zelfbehoud en mijn
 liefde voor vrouw en kinderen.
 Ik bid den H. Geest om licht
 voor mijzelf en voor al degenen,
 die zware en verantwoorde-
 lijke beslissingen te nemen
 hebben en O.L. Vrouw van Om-
 mel om mijn behoud.

Hoofdstuk VI

15 Mei. Ik heb gisteren de verja-
 ring van Hansje helemaal ver-
 geten. Wat stond ik er een
 jaar geleden toch heel anders
 voor

't Weer is nog steeds onwerke-
 lijk mooi; heel de omgeving
 ademt vrede, zon en licht.
 In afwachting van de overgave
 zijn de meesten al begonnen met
 zich te wassen en te scheren
 in de moerasplas vlak bij ons.
 't Wachten is nu op de boeren
 en op 't familielid van Luit Tops
 met berichten.

Ik eet van mijn noodrantsoen
 en maak mijn blikje gehakt
 open. Ik zou zo'n blikje in nor-
 male omstandigheden niet
 aanraken, nu eet ik er met

smaak van.

Tegen acht uur vernemen we, dat er voor de radio sprake is van capitulatie van 't Nederlandse leger.

Dat verandert onze situatie volkomen, tenminste als 't waar is. We hebben dus nadere bevestiging nodig en blijven dus wachten. Nieuwe hoop vervult ons allen. Krijgsgevangenen in de volle zin van 't woord zullen we dus niet worden en van verder trekken zal nu ook geen sprake meer zijn.

We horen nu meteen, dat de regering en H.M. de Koningin naar Engeland zijn getrokken, dat er bij de Moerdijk hevig is gevochten en dat de bedreiging met een bombardement op Rotterdam en andere grote steden de doorslag tot capitulatie moet hebben gegeven. De bevestiging van dit alles komt spoedig bij monde van den gemeente-secretaris van Leende namens den burgemeester Luit. van Weel vraagt of de Duitsers nu al iets van ons weten en op 't ontkenkend

antwoord zegt hij, dat we nu helemaal geen haast meer hebben en dat we nu eerst op 't beloofde warme maal gaan wachten.

Ik ga me daarop bij de plas zo maar op 't gevoel af zonder spiegel wassen en scheren. Alle voorzichtigheid van de laatste dagen valt nu van ons af en de manschappen krossen rond, waar 't hun goed dunkt. 't Middagmaal is niet zo overvloedig als onze hongerige magen zich wel hadden voorgesteld, maar als er daarop gecollecteerd wordt als blijk van waardering voor die ons hielpen, wordt er mild gegeven. 't Is tegen enen als Luit. van Weel heengaat om onze overgave aan den Duitser te melden.

"Is dit ons laatste wurtje vrijheid en is deze grond, waarop ik nu loop, ons laatste stukje vrije Nederlandse bodem?" peins ik intussen. Ja, 't zijn bittere gedachten, die me bezighouden, al ben ik voor mezelf en mijn gezin blij er levend en ongekwetst afgekomen te zijn.

